

Dailė | Muzika | Teatras | Kinas | Fotografija

2

Operos vedlys – dirigentas Mykolas Bukša

4

Pokalbis su aktoriumi Mantu Bendžiumi

6

„Ūbo caro“ premjera Jaunimo teatre

Ksenija Jaroševaitė, „Mačiutiškių tenrekas“

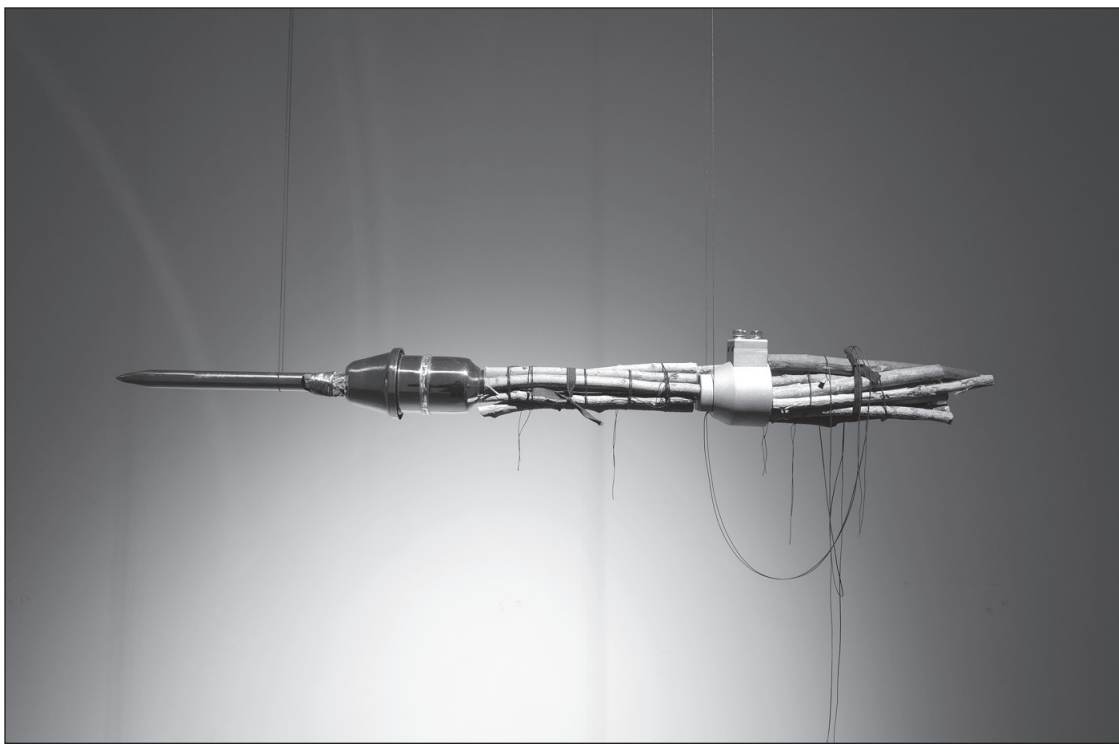
Dvi parodos galerijoje „Kairė–dešinė“

11

Nauji filmai – „Maestro“, „Saltburnas“

12

Ko laukti kino teatruose 2024-aisiais?

Rūta Spelskytė, „Vienas“, žaibolaidis, magnetitas, varinė viela, 21-as Santerijos pagaliukas. 2023 m.

A. N. NUOTR.

Žiupsnis magnetito grūdelių

Rūtos Spelskytės paroda „Nesulūžusio taisymas“ VDA galerijoje „Artifex“

AGNĖ NARUŠYTĖ

Pirmas tavo paimtas akmuo rodo dabartį. Antras – ateitį. 2021 m. rugpjūčio pabaigoje Tartu aptikusi ezo-terikos parduotuvę Rūta Spelskytė nuo lentynos paėmė apvalų rausvą jaspio akmenuką ir padėjo atgal. Lapkričio viduryje sušalusiam Veimare ji panašioje vietoje paėmė magnetitų kristalų dėžutę ir tikriausiai išsinešė. Nes tai buvo ateitis, išsirutuliojusi į tyrimą, kuriam atlikti reikėjo apkelti kalnus ir slėnius pietuose ir šiaurėje, lįsti į olas po ledu, stebėti vandenyno potvynius ir atoslūgius. Rinkti akmenis. Skaityti. Pritaisyti akmenį prie žaibolaidžio Aleknaičiuose ir laukti, kol trenks žaibas, kad akmens atomai persidėliotų ir jis virstų magnetu. Ir

taip susikurti kompasą. Treniruoti savo vidinį Žemės magnetinių polių jausmą pasitelkiant discipliną, kartojimą, poeziją, beprotiškus tikėjimus. Ir burtus.

Rūtos Spelskytės paroda mažytėje „Artifex“ galerijoje primena muziejų ar kunstkamerą. Tik pirmų dviejų kambarėlių tamsiai raudonos sienos – ne tai, ką tokioje įstaigoje tikėtumeis išvysti. Gal jos – to atgal padėto jaspio prisiminimas, jauki įprastumo būseną, iš kurios leidiesi į pasaulį patirti kažko netikėto. Šiltoje galerijos oloje vaikštau pasieniais apžiūrinėdama, kas išdėliota ant lentynėlių: koralų šakelės, medinės šakelės, žemėlapiai, rašteliai, virvės ir kiti daikčiukai, bet daugiausia – akmenys, apvalūs ir netikslų formų, kažką tarsi pasakojantys, nors ir ne žodžiais,

neiššifruojamai. Jie turėtų būti susiję su karoliukų apyrankėmis puoštais pagaliais, bet nežinau kaip. Gal kad ir tie, ir tie provokuoja tikėti burtais ar gamtos galiomis?

Kuo tikėjo tuos mažyčius rutuliukus pirštais vos čiupdama menininkė? Ir dar – klijuodama miniatiūrinius šildytuvo keramikos „puodelius“ vieną prie kito marmuro dulkėmis, netaisyklingus koralų cilindriukus, naudojamus žmogaus kaulų remontui, jungdama japonišku lopymo auksu būdu (kintsugi)? Kad taiso sulūžusį pasaulį? Ar išvis – kruopščiais ritualiniais judesiais valė nuo savo smegenų bereikalingas tikėjimo, vilties ir meilės dulkes?

NUKELTA Į 9 PSL.

Operos vedlys

Dirigento Mykolo Bukšos (1869–1953) 70-osios mirties metinės

KRISTUPAS ANTANAITIS

Istorijoje taip susiklostė, kad buvusioje Sovietų Sąjungoje visi mirę ar gimę 1953-ųjų pirmąją kovo savaitę liko nepastebėti. Kovo 5-ąją mirė sovietų diktatorius, kurio pavardės nesinori minėti. Visą dėmesį sutelkus į jo laidotuves, viskas aplink buvo pamiršta. Taip tyliai kovo 7-ąją mirė Lietuvos operos tėvas, senelis, laivo kapitonas ir kitų garbingų epithetų nusipelnęs dirigentas Mykolas Bukša. 2023-aisiais nuo maestro mirties sukako 70 metų. Operos ir baleto teatras dirigentui neskyrė spektaklio, neparengė parodos, nemačiau naujos knygos, filmo, radijo laidos ar panašių dalykų. Todėl jaučiu pareigą visuomenei priminti šio didžio žmogaus nuopelnus Lietuvos operai, o nežinantiems pristatyti, kas buvo tas Mykolas Bukša, kurio vardo gatvė Vilniuje yra privačių namų kvartale už Santaros klinikų, o ne miesto centre, kur maestro daugelį metų gyveno.

Mykolas Bukša gimė Vilniuje 1869 m. balandžio 16 dieną. Dirigentas Algimantas Kalinauskas savo memuarų knygoje „Ataidai. Dirigento prisiminimai“ (Lietuvos muzikos ir teatro akademija, Vilnius, 2010) pasakoja, kad „Bukšos šeimos šaknys glūdėjo senoje lietuvių bajorų šeimoje, tiesa, tuo metu gerokai sulenkėjusioje. Mokėsi gimtajame mieste, klasikinėje gimnazijoje; motina, pati nebloga pianistė, pastebėjusi vaiko gabumus, pamokė jį fortepijonu skambinti. Baigusį gimnaziją devyniolikmetį jaunuolį ji išsiuntė į Peterburgą mokytis konservatorijoje.“

1900 m. Bukša baigė Sankt Peterburgo konservatoriją, kur buvo Nikolajaus Rimskio-Korsakovo, Aleksandro Glazunovo ir Anatolijaus Liadovo mokiny. Jis žavėjosi Sankt Peterburgo Marijos teatre rodomais operos spektakliais, juos diriguojančiu Eduardu Napravniku, slapta svajojo ir pats tapti operos dirigentu. Su elementariais dirigavimo dėsniais jį supažindino Nikolajus Galkinas. Bukša bandė jėgas ir kaip kompozitorius: sukūrė kantatą „Rojus ir Peri“ (1900), instrumentinių kūrinių, choro dainų, romansų. „Dar būdamas studentas tapo akompanuotoju žymaus italų dainininko Antonio Cotogni klasėje. Ten susipažino su toje klasėje dainavimo besimokančiu Česlovu Sasnausku. Kraštiečiai netruko susidraugauti, atrodo, greitai kaimynystėje ir apsigyveno, drauge dirbo lenkų „Liutnios“ draugijos mėgėjų teatre, vienas vadovavo orkestrui, kitas chorui“, – rašoma knygoje.

Kaip pasakoja Kalinauskas, baigęs konservatoriją Bukša gavo laisvo menininko diplomą, ta proga jo diriguojamas orkestras, choras

ir solistai atliko jo sukurtą kantatą „Rojus ir Peri“. Metais anksčiau jis tapo Vilniuje gastroliuojančios Liubino ir Saltykovo operos antrepižės pianistu repetitoriumi. O jiems rudenį gastroliuojant Nižnij Novgorode, Bukša debiutavo ir kaip dirigentas – dirigavo Antono Rubinšteino operos „Demonas“ rytinį spektaklį.

Ilgokai (1900–1927) Bukšai teko dirbti įvairiose klajojančiose privačiose operos trupėse (antrepižėse) Peterburge, Maskvoje, Tbilisyje, Charkive, Samaroje, Vladikaukaze, Permėje ir daugelyje kitų miestų. Tai buvo sunkus, varginantis darbas: kone kiekvieną dieną spektakliai, mažesnėse vietovėse ir be orkestro, pačiam dirigentui fortepijonu akompanuojant. Solistai dažnai keisdavosi, neretai atvykdavo ir gastroliuotojų – žinomesnių vietinių ar net iš užsienio. Orkestras labai mažas, dirigentas visada tik vienas. Bukša visur reikalavo profesionalumo. „Griežtas, bet teisingas“, – skaitome to meto spaudos atsiliepimuose. O buvęs Peterburgo teatrų dainininkas ukrainietis Sergejus Levikas savo atsiminimų knygoje aprašydamas gausias Rusijos operos antrepižes pabrėžė, kad iš visų trupių geru muzikavimu pasižymėjo tik tos, kurioms vadovavo dirigentai Sukas ir Bukša.

Šitaip dirbant išsiugdoma greita dirigento orientacija, gebėjimas lakiai skaityti natas iš lapo, taupiai naudoti laiką per repeticijas, mokėjimas greitai sutvarkyti visokius spektaklyje kylančius nesklandumus. O tai labai vertingi įgūdžiai kiekvieno dirigento kasdieniame darbe, kartais ne taip lengvai

įgyjami iš karto pradėjus dirbti „tikrame“ teatre.

Po spalio perversmo Bukša kuriam laikui buvo priverstas pasitraukti iš teatro, nes privačių antrepižių laikai pasibaigė, naujai kuriamų valstybinių teatrų buvo labai mažai, o ir tie patys vos gyvavo. Bukša tapo naujai įsteigtos Vladikaukazo konservatorijos profesoriumi, netrukus ir jos direktoriumi, bet greitai suvokė, kad jo vieta teatre, ir grįžo prie dirigavimo.

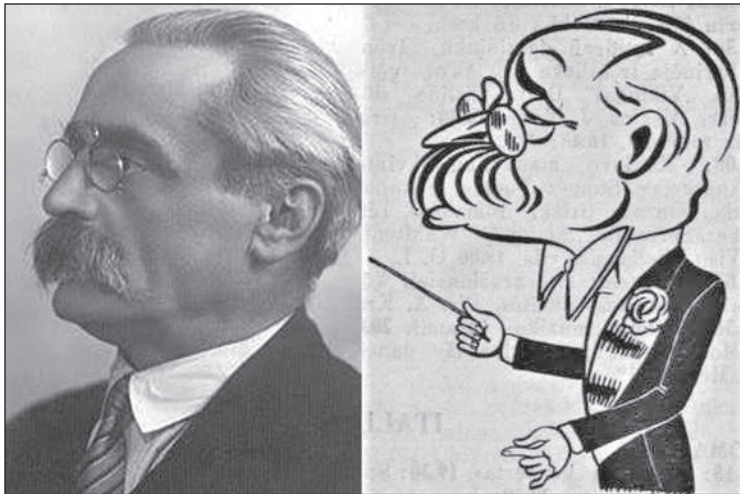
1927 m. pradžioje tuometis Lietuvos Valstybės teatro vadovas režisierius Antanas Sutkus sumanė paieškoti Rusijoje užsilikusių profesionalių lietuvių teatralų. Maskvos Didžiojo teatro operos studijoje jis užtiko Bukšą, įsikalbėjus paaiškėjo, jog šis laikė save lietuviu, sakė, kad jo pavardė esanti lietuviška.

„Pasirodo, Bukša ketino vykti į Lietuvą – naujoji Rusijos santvarka neglostė širdies. Tad buvo pasirašyta darbo Kaune sutartis. Rašoma, kad Bukša nelabai pasitikėjo jam nežinomais litais ir šalia jų nemažos sumos (2000) pareikalavo, kad būtų įrašytas ir atitinkamo jam patikimais doleriais (200). Ateitis parodė, kad tai buvo klaida: netrukus kilo pasaulinė krizė, dolerio vertė smarkiai krito, tad, suprantama, sumažėjo ir naujojo dirigento atlyginimas.

Bukšai teko perimti iš teatro pasitraukusio, neilgai dirigavusio Juozo Gruodžio repertuarą, kiek vėliau, laikinai pasitraukus ir Juozui Tallat-Kelpšai (šis niekaip negalėjo susitaikyti su mintimi, kad teatre greta jo atsirado profesionalsnis dirigentas), – ir dalį jo repertuaro. Bet Bukšai diriguoti tris kartus per savaitę neatrodė didelis krūvis.

Mykolas Bukša savo namuose, 1934 m.

Mykolas Bukša. Leizerio Kagano šaržas

1927 m. lapkričio 10-ąją įvyko ir pirmoji Bukšos naujai pastatytos operos – Giuseppe Verdžio „Aidos“ – premjera. Spektaklis nuskambėjo tikrai iškiliai, ir visi apsidžiaugė supratę, kad opera pagaliau turi patyrusį ir profesionalų dirigentą. Iš tiesų operos muzikinis lygis ėmė ryškiai kilti, tuo metu susiformavo ir visa orkestro sudėtis, tad opera pradėjo lygiuotis į kaimyninių šalių teatrus, pamažu, bet nuosekliai siekti europinio lygio. „Bukša šiame procese suvaidino lemiamą vaidmenį“, – rašo Kalinauskas. Lietuvoje Bukša parengė ir dirigavo daugiau kaip šimtą operų ir baletų, tarp kurių „Aida“, „Džokonda“, „Gražina“, „Radvila Perkūnas“, „Trys talismanai“, „Pagirėnai“, „Raimonda“, „Gulbių ežeras“, „Pikų dama“, „Spragtukas“, „Demonas“ ir kt.

Pasakojimą galima papildyti ir kito maestro Chaimo Potašinsko prisiminimu: „Potašinską, dirbusį Bukšos asistentu, stebino dirigento mokėjimas sukurti ypatingą kulminacinę atmosferą Radameso sugrįžimo scenoje <...>, šurpą keldavusią dramaturginę įtampą finaliniame Carmen ir Don Chose duete <...>, o „Pikų damos“ senosios grafienės scenoje, prisimena Ch. Potašinskas, jis taip priversdavo prabilti altus, kad nuo jų griežimo net sėdint teatre darydavosi banga“ (iš „Šis tas naujo apie dirigentą Mykolą Bukšą“. *Kultūros barai*, 1994, nr. 5, p. 64).

Maestro Kalinauskas savo prisiminimų knygoje pasakoja ir apie Bukšos gyvenimą už teatro ribų, ypač apie tą dieną, kai dirigentas įsigijo automobilį ir juo važinėdamas stebino visą Kauną: „Nenorėdamas atsilikti nuo gyvenimo, Bukša įsitaikė ir automobilį. Su juo irgi elgėsi pagal visas taisykles – išvažiuodavo atbulas iš garažo ir ilgai sukiodavosi ankštame kiemelyje, kol galop pavykdavo priekiu atsisukus išriedėti į gatvę. Ten irgi važiuodavo iš lėto, niekur neskubėdamas; buvo pasakojama, jog kartą vos nesuvažinėjo vaiko, kai tas palindo po ratais, nes manė, jog mašina stovi vietoje. Kitą kartą šlubčiojantis kontrabosininkas atėjęs į teatrą pranešė kolegoms, kad netrukus atvyks Bukša, – mat leisdamasis nuo Parodos kalno jis pralenkė bevažiuojantį maestro. Bet kartą per mėnesį Bukša pasisodindavo prie vairo suflerį Joną Dautartą, prityrusį vairuotoją, ir liepdavo kaip galima greičiau bet kur važinėti. Ilgai Dautartas negalėjo suvokti, kam to reikia, kol galų gale suprato, kad Bukšai lėtai

bevažinėjant automobilio baterijos išsikrauna, tad reikia jas greitai važiuojant vėl pakrauti.

Bukša iki širdies gelmių pasijuto įžeistas, kai 1938 metais jį išleido į pensiją, nors paliko diriguoti kai kuriuos spektaklius. Jis buvo įsitikinęs, kad tai Vytauto Marijošiaus, grįžusio po mokslų užsienyje, intriga, juolab kad šis tuo pačiu metu buvo paskirtas ir operos muzikiniu vadovu. Bet juk Bukšai jau suėjo 69 metai, kartu su juo į pensiją išleido ir kur kas jaunesnius teatro darbuotojus (Grigaitienę, Nauragį ir kt.), kurie irgi toliau dainavo, tik kaip laisvai samdomi artistai. Jie neužimdavo etatų, palikdavo juos priaugančiam jaunimui.“

Kitas itin daug lietuvių operos menui nusipelnęs dirigentas, Bukšos mokinys ir vėliau kolega maestro Rimas Geniušas savo knygoje „Dirigavimas ir Lietuvos dirigentai“ (Vilnius, 1972) pasakoja: „Pirmą kartą su Bukša susitikau 1941 m. pabaigoje. Tada apie teatrą turėjau tik menką supratimą – iš žiūrovų salės. Be jokių rekomendacijų, būdamas jaunas nežinomas pianistas, atėjau į teatrą ir pasisiūliau dirbti akompaniatoriumi. Maestro buvau ne sykį matęs iš tolo, jis man atrodė piktokas, niurgzlus, todėl, laukiant repeticijos, buvo neramu. Netrukus atėjo ir pats dirigentas – kresnas, skvarbaus žvilgsnio, griežtos išvaizdos senis žilais, nukarusiais ūsais, su pensnė. Kažką neaiškiai sumurmėjęs, nusivedė mane patikrinti – buvau priimtas tik praktikuoti bandomajam laikui.

Kai susipažinau su teatro vidaus gyvenimu, man jis pasirodė labai panašus į tą, kuris vyksta scenoje. Teatralai buvo asmenybės, kurios kažkuo primena operos spektaklių personažus. Ypač mįslinga, net mistiška asmenybė jau nuo pirmo susitikimo pasirodė Bukša, tartum pagrindinis veikėjas fantastiniame užkulisių spektaklyje. Tai buvo tikrai labai originalus žmogus ir savo išore, laikysena, charakteriu, kalbėjimo maniera, ir ryškiau, išsiskiriančiu menininko talentu, dariusiu gilų įspūdį visiems teatralams. Bukša kalbėjo lakoniškai, dažnai kažką neaiškiai murmėjo. Jo pastabos būdavo trumpos, tačiau mintis visada aktyvi, aiški. Muzikantų solistų ir spektaklių charakteristikos būdavo labai taiklios, reikalavimai esminiai. Maestro turėjo labai

NUKELTA Į 3 PSL.

Aukštesnio meno patirties link

Mintys prasidėjus naujam koncertų pusmečiui

RITA ALEKNAITĖ-BIELIAUSKIENĖ

Mintyse dar naujametis šėlsmas. Tačiau jo įvairovė suteikia peno pamąstymams pasižvalgius, ką žada šio pusmečio muzikiniai įvykiai. Matyti ir atsitiktinumų, ir nuoseklumo propaguojant vieną ar kitą žanrą, ir trafaretų, ir miesčioniškos saldybės apraiškų koncertų pavadinimuose. Matyti organizatorių noras klausytojams įtikti – atlikėjais, repertuaru, intencijomis. Tarsi kurti pramogą: aplinkui blizgučiai, veikia bufetas, per pertrauką liejasi šampanas. Tik koncertų salėje ar muzikiniame teatre ši atmosfera kitokia nei kokioje nors sporto arenoje: daugiau saiko, „aristokratiškų“ manierų, daugiau susikaupimo, rimties, saikingų netikėtųmų, su menine išmone sukurtos žaismės.

Pramogos esmė apibrėžiama kaip „laisvalaikio praleidimo rūšis, kuri suteikia galimybę maloniai praleisti laiką, pasilinksminėti, patirti gerų emocijų, pojūčių. Vienas veiklos uždavinių – pakelti bendrą žmogaus tonusą, kurti gerą, džiaugsmingą nuotaiką. Emocinė reakcija į tai, kas linksma, juokinga, pašalina nervinę įtampą, nuovargį. Todėl organizuojant pramoginę veiklą svarbu, kad joje būtų efektingų, smagių, gražių renginių, humoro, žaidimų, atrakcijų.“ Kiekvienas neįvardyto žanro koncertas, apibrėžimo autorių nuomone, patenka tarp „tokių pramogos formų kaip medžioklė, lažybos, lankymasis baruose, naktiniuose klubuose“. Matyt, tokį vertinimą padiktuoja asmeninės patirtys.

Ar tikrai klausytis muzikos koncerte yra tokia pramoga? Galiu paliudyti: bet kokio amžiaus apklausų dalyviai visada tvirtina, kad mėgsta muziką ir jos klausosi. Tačiau muzika muzikai nelygu, kaip ir jos girdėjimo būdas: ji gali būti foninė, šokių, papildanti vizualizaciją, linksmą šėliojimą. Bet šįkart kalbu apie susikaupimo reikalaujantį skambesį, dėmesingai sekant muzikinio teksto vyksmą. Aišku, kiekviena muzika auditoriją veikia

tokiu pat fizika paaiškinamu garsu, virpinant orą, sukuriama garsynais keliant labai įvairias emocijas, mintijimus. Ypač tai akivaizdu XXI amžiuje: garsynai tiesiog pabiro daugybės muzikos subkultūrų kamuoliukais, kiekvienas sublizgėdamas savastimi, turtingais žanrais, naujadarus demonstruojančiais instrumentais ir neregėtų sudėčių ansambliais. Tai, kas patinka vieniems, galvos skausmu tampa kitiems. Viskas leidina ir prasminga, jei šių garsynų kuriamas menas žmogų skatina mąstyti, įveikti jo užduotus rebusus, patirti nuostabą ar emocinę jauseną, jei mūsų smegenys tokią patirtį priima kaip ypatingą kalbą, kuria per atlikėją galime bendrauti su skirtingomis epochomis, tautomis, talentingais kūrėjais. Tokia svarbi atlikėjo misija. Jis sugeba arba ne mums sleisti kūrėjo šviesą.

Semantikas Jurijus Lotmanas rašė: „Menas mums suteikia galimybę eiti nepramintais takais, išgyventi kitų gyvenimus, mes mokomės iš patirties tų įvykių, kurie mums dar nėra nutikę. Menas – tai antrasis mūsų gyvenimas.“ Genialus britų ir amerikiečių fizikas bei matematikas Freemanas Johnas Dysonas teigė, kad sudėtingiausiais neuroniniais ryšiais pasižymintčios mūsų smegenys yra skirtos įvairiapusei kūrybai. Tai – „gebėjimas žinomus dalykus sujungti į aktualią visumą, galimybė dvasios ir minties jėgomis sukurti niekuomet gamtoje neegzistavusius pasaulius. Tuo mes ir skiriamės nuo visų kitų gyvų padarų.“

Nugalėdami minios instinktą, į koncertų sales žmonės ateina ne klausytis mėgėjiško ir televizijų (tarp jų ir visuomeninio transliuotojo) intensyviai propaguojamo „popsinio triukšmo“, bet meno, kuris suaktyvina smegenų neuronų veiklą. Meno sukeltų būsenų veikiamos žmogaus smegenys kuria naujus, sudėtingesnius neuroninius ryšius, leidžiančius geriau pažinti visus gyvenimo grumstus, pasaulį, kuris mus supa, ir laiką, kuriame gyvename. Talentingai sukurtas, vertingas menas duoda

naujų impulsų, keičia mūsų smegenis, atveria kelią giluminiam mąstymui. Prastas „menas“ žmogaus sąmonę priešiukslina.

Svarstau, kas pastaruoju metu ateina „pamaitinti“ savo smegenų, pavyzdžiui, į koncertus Nacionalinėje filharmonijoje. Jau kurį laiką tenka stebėtis. Ypač mažai matau kultūros „aristokratijos luomui“ save priskiriančių asmenybių: muzikų, literatų, dailininkų, įvairių sričių profesorių, apie kultūros problemas postrinaujančių, kultūros sferą valstybėje ar sostinėje valdančių personų. Retysiais vos vienas kitas. Ar menas jiems vis dar pramoga? Kol kas nesuprastas holistinis požiūris į meną, kaip vieną svarbiausių kūrybingo, elito žmogaus ugdymo veiksmų. Juk valstybės piliečių pažangą lemia ne gauti aukštojo mokslo diplomai, bet sąveika su kitais pažangios kultūros sandais.

Dera priminti dar XVIII a. Lietuvoje įkurtos istorinės Edukacinės komisijos misiją – siekti mokymo ir auklėjimo vienovės. Pasikeitė pasaulis. O mokykla? Dabar karaliauja kompiuteriai ir elektronika, išmaniosios lentos, kitos technologijos, tačiau socialinis mokytojo prestižas žemas. Jis toks ir bus, kol mokytojai patys nepanorės tapti mokyklos ir bendruomenės šviesuliais. Šią problemą sprendžia ne pinigai, o savasties suvokimas ir poreikis tobulintis, plėtoti pažinimo horizontus ne Turkijos pliažuose, o menu tvinksinčiose institucijose.

Aktyviausi prie koncertų bilietų kasų – vyresnio amžiaus žmonės. Dažnai koncertų salėse gali pamatyti Medardo Čoboto trečiojo amžiaus universiteto (MČTAU) klausytojus. Jiems suteikta galimybė su nuolaida lankytis filharmonijoje. MČTAU klausytojus priimančios Kompozitorių namai, Lietuvos mokslų akademijos Mokslininkų rūmai, Rašytojų klubas taip pat leidžia jiems pajusti kūrybinę pilnatvę. Betarpiškas menininkų bendravimas mažina socialinę atskirtį, skatina drąsiau žengti į prestižines sales. Ekonomistas, daugiausia dėmesio skiriantis visuomenės

visi galvojo, kad dirigentas atsiskaitė, premjera neįvyko. Tačiau kitą dieną Bukša atėjo į teatrą ir kaip niekur nieko tęsė darbą, o po savaitės įvyko „Pagirėnų“ premjera“, – pasakojo Rimas Geniušas. Jis prisiminė ir paskutinius Bukšos žodžius: „Kai lankydavau jį ligoninėje, visada klausinėdavau apie teatrą <...>. Kartą pasisakė blogai miegojęs ir per naktį perėjęs visą Čaikovskio operą „Mazepa“, ištaisęs visas klaidas ir dar galįs diriguoti. Papasakojo, kad duklė Kaune užsakiusi protezą (jam buvo amputuota koja), ir kai tik jį gaus, ateis į teatrą. Pagalvojęs pridūrė: „Aš noriu diriguoti, bet pats nežinau, ką dar toks sugebėsiu. Susirinksite jūs,

Nacionalinėje filharmonijoje

D. MATVEJEVO NUOTR.

senėjimo procesams tirti, „The Longevity Forum“ įkūrėjas Andrew J. Scottas siūlo senėjimo terminą pakeisti ilgaamžiškumu. „Visuomenė tampa ilgaamžiškesnė, todėl patiems žmonėms reikia keisti požiūrį į savo gyvenimą. Senėjimą vadinti ilgaamžiškumu. Tai ne pasyvi būtis. Žmogus turi savimi pasirūpinti, kad ilgame amžiaus kelyje patirtų kuo mažiau fiziologinių, mentalinių, profesinių, komunikacinių praradimų. Tik tada gyvenimas liks prasmingas.“

Vyriausybės strateginės analizės centro tyrimas (2020) rodo, kad 2050 m. trečdali visuomenės sudarys vyresni nei 65 metų piliečiai – tie, kuriems dabar vos per keturiasdešimt. Ar tai reiškia, kad jie užplūs koncertų sales? Abejoju. Juk tai bus tie, kurių pamokų tvarkaraščiuose nėra meno dalykų, kurie nebedainuoja choruose, tie, kurių smegenų poreikių „pageidavimų kortelę“ daugiausia bus užpildžiusios atsipalaidavimui skirtos pramogos. Štai kodėl yra reikšmingos meno renginių, koncertų formavimo kryptys, repertuaras – visa tai turi ne tik gauti smegenyse prigesusius meno kalbos kodus, bet ir aktyvinti visai naujus ryšius. Vis dar pamirštama, kad aukštasis menas (tas, kuris ne pramoginis) labiausiai ugdo žmogaus intelektą.

Mūsų smegenys privalo nuolat apdoroti informaciją, suvokti besikeičiantį pasaulį, kritiškai mąstyti, ypač vyresniame amžiuje

stengiantis nelikti prie sukiūžusios geldos. Ar to mokoma mokyklose? Vaikai vis dar kala į galvas istorijos datas, matematikos formules, bet negeba diskutuoti apie naują knygą, išgirstą muziką, pamatytą parodą, antiką ar Vilniaus baroką...

Globali ekonomika, darbo rinka bei kultūriniai ryšiai rodo būrius iš Lietuvos išvykstančių jaunų žmonių. Ne vienas svetur baigia mokslus, pradeda verslą, parašo mokslinį darbą, dirba meno šlovę patyrusiuose kolektyvuose. Aki vaizdu, kad tai nėra „protų nutekėjimas“, nes grįžtantys (arba trumpam atvykstantys) atsineša žinių ir gerosios patirties bagažą. Muzikos sferoje matyti, kaip pozityviai jie veikia Lietuvos kultūrą savo į priekį orientuotu mąstymu, jaunimą buviančia sinergija. Pasiutusiai daug gabių jaunikačių jau girdime grojant Lietuvoje. Padėkime jiems dažniau būti scenoje!

Kad neįsivyrautų neigiama „protų nutekėjimo“ sindromo pusė, valstybė turėtų stengtis palaikyti grįžtančiuosius namo. Padėti jiems atverti kelius į mokslo laboratorijas, menininkų kūrybai reikiamas sfervas, verslo erdvę. Kolektyvai, kaip ir nesuprantantiems žurnalistams mėgstantys girtis Lietuvos „antrepreneriai“, turi didžiuotis ne tuo, ką dešimtmečiais eksploatavo, bet tuo, ką nauja atrado, išugdė, pagarsino, parodė pasauliui. Būtent tokia turėtų būti jų veiklos prasmė. Galvokime visi, kaip auginti Lietuvos ateitį.

ATKELTA IŠ 2 PSL.	kompozitorius priimdavo liguistai, laikydavo juos savo priešais, nieko netaisydavo. <...> Tą dieną kompozitorius taip pat svaidė abejotinas ir ne visai taktiškas pastabas orkestrui. Bukša, kurį laiką kantriai kentęs, staiga liovėsi dirigavęs, supykęs metė lazdelę ir pradėjo lipti per barjerą į parterį (tarp kitko, jis visuomet taip laipiodavo). Bet kelią buvo užstojęs Šimkus. Bukša ėmė stumdyti žymiai aukštesnį ir stambesnį kompozitorių, šaukdamas: „Eik po velnių, eik po velnių!“ Šimkus sumišo ir nustebo: „Ponas Bukša, prašom nesimušti!“ Bukša vis dėlto prasiveržė ir šaukdamas išbėgo iš salės. Repeticija nutrūko,	visi galvojo, kad dirigentas atsiskaitė, premjera neįvyko. Tačiau kitą dieną Bukša atėjo į teatrą ir kaip niekur nieko tęsė darbą, o po savaitės įvyko „Pagirėnų“ premjera“, – pasakojo Rimas Geniušas. Jis prisiminė ir paskutinius Bukšos žodžius: „Kai lankydavau jį ligoninėje, visada klausinėdavau apie teatrą <...>. Kartą pasisakė blogai miegojęs ir per naktį perėjęs visą Čaikovskio operą „Mazepa“, ištaisęs visas klaidas ir dar galįs diriguoti. Papasakojo, kad duklė Kaune užsakiusi protezą (jam buvo amputuota koja), ir kai tik jį gaus, ateis į teatrą. Pagalvojęs pridūrė: „Aš noriu diriguoti, bet pats nežinau, ką dar toks sugebėsiu. Susirinksite jūs,	jauni, ir paegzaminuosite mane. Jei pasakysite, kad negaliu, tai daugiau nediriguosiu.“ Paskui paklausė, kas tą vakarą teatre. Sužinojęs, kad ne „Mazepa“, užsnūdo. Pabudęs ir pamatęs, kad aš dar sėdžiu, susirūpino ir paragino: „Tu dar čia, gi šiandien „Mazepa“, bėk į teatrą, pavėluosi!“ Tai buvo paskutiniai maestro žodžiai, kuriuos girdėjau. Po poros dienų profesorių Bukšą laidojome Rasų kapinėse.“	nors ir trumpu prisiminimu apie dirigentą. Klarnetininkas pasakojo, kad „Bukša labai pasitikėjo orkestro muzikantais ir visuomet norėjo, kad spektakliuose išimtinai grotų tik tie, su kuriais repetavo. Buvo toks laikotarpis, kai teatrui vadovauti pradėjo dirigentas iš Rusijos ir vienam spektakliui Bukšą jis paskyrė vadovauti chorui. Jis pasakė, kad Bukša dirigentą galės stebėti pro mažą skylutę ir kai šis užsimos, tą patį padaryti turės ir Bukša. Senas scenos vilkas Bukša atkirto, kad jam tos skylutės nereikia, mat jis turi dvi kur kas geresnes ir patikimesnes skylutes – savo ausis.“
-------------------	--	---	---	---

Vienam prieš žiūrovus – daug laisvės

Pokalbis su aktoriumi Mantu Bendžiumi

INGRIDA JANKAUSKAITĖ

Aktorius Mantas Bendžius sukūrė vaidmenis tokiuose spektakliuose kaip „Snieguolė“ (rež. Dr. GoraParasit, Nacionalinis Kauno dramos teatras (NKDT), 2023), „Audra“ (rež. Peeteris Jalakasas, NKDT, 2023), „Taisykla“ (rež. Augustas Gornatkevičius, NKDT, 2023), „Kaligula“ (rež. Agnius Jankevičius, NKDT, 2021), „Batsiuviai“ (rež. Antanas Obcarskas, NKDT, 2020), „Pirmeiviai“ (rež. Gytis Padegimas, NKDT, 2020) ir kt. Už vaidmenį spektaklyje „Pirk dramblių“ (rež. Eglė Kižaitė, „Bad Rabbits“ ir Oskaro Koršunovo teatras, 2022) apdovanotas „Aukšiniu scenos kryžiumi“ jaunojo menininko kategorijoje.

Kaip prisimenate vaidybos studijų laikotarpį?

Prisimenu labai gerai, labiausiai įsiminė pirmas kursas, kai pasikeitė aplinka ir draugai. Visi dalykai buvo nauji, jaučiausi visai kitaip negu mokykloje, nes Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje turėjome daugiau ne teorinių, o būtent praktinių užduočių. Ir, jei neklystu, pirmaisiais metais nepraleidau pasikaitų. O po pirmo kurso viskas pamažu leidosi žemyn dėl to, kad prie visko pripratau, niekas nebestebino, prasidėjo darbinis etapas.

Žinome visokių istorijų, kad akademijoje studentams buvo emociškai sunku, tačiau tiek man, tiek manau, ir bendrakursiams, nors ir negaliu už visus teigti, studijos praėjo smagiai, be didelių asmeniškumų ar patyčių. Viskas buvo gerai, o akademija kaip ėjo, taip ir praėjo.

Po studijų dauguma jūsų kurso aktorių pradėjo dirbti Nacionaliniame Kauno dramos teatre. Kaip sekasi visiems kartu?

Ketvirtame kurse į vieną iš mūsų baigiamųjų egzaminų atvyko teatro vadovas ir pasiūlė prisijungti prie trupės. Didžioji dalis taip ir padarė, o dabar liko, kas liko. Žinoma, tuo metu kalbėjome, kad štai ir vėl vaidinsime su bendrakursiais, o norisi susipažinti ir dirbti su kitais aktoriais. Tačiau praėjus laikui, pavaidinus su kitais, supratome, kad dirbti su bendrakursiais itin patogiu, nes vieni kitus puikiai pažįstame, viskas vyksta greičiau ir dažniausiai kur kas paprasčiau. Taigi įsivyravo pusiausvyra. Aišku, sunku pasakyti, kaip būtų atrodę, jei į teatrą būčiau atėjęs vienas, tačiau su bendrakursiais naujoje vietoje buvo tikrai smagiau. Pirmasis mūsų spektaklis – Aldonos Vilutytės režisuota „Bestuburiada“, su juo ir pradėjome savo karjerą teatre. Apskritai buvo labai gera po akademijos turėti darbą. Nebuvo didelės pauzės po studijų, nepatyrėme streso ieškodami, kur dabar reikės dirbti.

Mantas Bendžius spektaklyje „Pirk dramblių“

J. SUSLAVIČIŪTĖS NUOTR.

Kaip teatras jus priėmė?

Gera, nebuvo jokių nesuipratimų. Gal tik pirmaisiais metais, kaip tikriausiai ir visur, mus vadino studentais, tačiau viskas vyko draugiškai. Tikrai nesijautėme kitaip vertinami. Su vienais susipažinome greičiau, su kitais lėčiau, nes neturėjome bendrų spektaklių, bet viskas gražiai įsibėgėjo – natūraliai ir paprastai, be jokių nesklandumų.

Sukūrėte vaidmenį Eglės Kižaitės režisuotame monospektaklyje „Pirk dramblių“. Kaip atrodė kūrybinis procesas ir kaip sekėsi vaidinti vienam?

Jau antrame kurse skaitydavau monospektaklių medžiagą, nes visuomet norėjau tokį spektaklį suvaidinti ir žinojau, kad kada nors tai tikrai padarysiu. Buvo įdomu priimti iššūkį ir visą spektaklį scenoje veikti vienam. Taip nutiko, kad su režisiere Kižaitė Kaune statėme spektaklį vaikams ir ji prasitarė norinti statyti monospektaklį. Manęs paklausė, ar daryti ir kaip daryti aktorių atranką. Atsakiau, kad darytų ir kad pats būtinai ateisiu. Toliau repetuojant spektaklį vaikams buvo epizodas, kai dėl nuovargio ar emocijų vaidindamas susigraudinau, ir dėl to, bent jau aš taip spėjau, nes niekada neklausiau, po kelių dienų režisierė pasiūlė atsiųsti pjesę. Perskaitęs parašiau, kas man patiko, kas nepatiko, ir galiausiai be jokios atrankos jau kūriau vaidmenį.

Tikrai galiu sakyti, kad šį spektaklį mes kūrėme kartu ir kiekvienas įnešėme didelį savo indėlį. Repetacijos buvo išskirtinės, nes visą

laiką dirbome dviese. Artėjant premjerai buvo šiek tiek nejauku, nes daugelį dalykų jau buvome atradę, o kai kas nors iš pirmo karto nepavykdavo, atrodė, kad trūksta žmonių – ir partnerių scenoje, ir aplinkinių reakcijos. Vis dėlto tai mėgstamiausias mano darbas, kuris vis dar rezonuoja.

O kaip sekėsi susitikimas su žiūrovais?

Labai gerai, man patinka būti scenoje ir bendrauti su žiūrovais, improvizuoti. Per premjerinius rodymus buvau šiek tiek susikaustęs, bet dabar vaidinti labai smagu. Man patinka iššūkis vienam būti prieš žiūrovus – jaučiu daug laisvės.

Už šį vaidmenį pelnėte „Aukšinį scenos kryžių“. Ką jums reiškia šis įvertinimas?

Gavęs apdovanojimą sulaukiau labai daug dėmesio, sveikinimų, tada ir pats patiki, kad jis didelis ir reikšmingas. O tada viskas baigiasi. Po apdovanojimų praėjo jau beveik metai, tačiau per tą laiką negavau jokio papildomo pasiūlymo vaidinti spektaklyje. Tad iš laiko perspektyvos suprantu, kad buvo įvertintas praėjęs etapas ir darbas, kurį gerai atlikai. Tikrai labai džiaugiasi gavęs „Kryžių“, nesukuklinau. Po to apdovanojimą parvežiau tėvams į Jurbarką, nes mama kaupia tokius dalykus, tai tam tikros istorijos dalis. Tuomet judi toliau, ir tiek.

Vaidinate spektaklyje „Audra“. Atrodo, kad teatre apskritai nelengva kurti kokybiškas komedijas. Kaip sekėsi jums?

Mantas Bendžius (pirmas iš kairės) spektaklyje „Kaligula“

D. STANKEVIČIAUS NUOTR.

Andrius Alešiūnas ir Mantas Bendžius spektaklyje „Snieguolė“

S. BATUROS NUOTR.

Jei atvirai, statant šį spektaklį neatrodė, kad tai komedija. Aš labiausiai galiu jausti tą komedijos pusę, nes mano personažas – vienas iš juokdarių ir nuo pradžios iki galo yra girtas. Ir, kaip dažnoje Williamo Shakespeare'o pjesėje, jis turi pralinksminti žiūrovus po tam tikrų dalių. Jaučiame, kad žmonės juokiasi, vadinasi, tam tikri komedijos elementai veikia, bet per repeticijas tikrai nemąstėme, kaip čia juokinga ir kiek daug galima improvizuoti. Pats procesas buvo ganėtinai įdomus, nes režisierius užsienietis ir yra pasirinkęs darbo principą, kai mažai dirbama su aktoriais ir dramine, psichologine vaidyba. Jis viską stebėjo iš vizualiosios pusės, paašikino pagrindines intencijas ir kurioje scenoje vietoje reikia būti. Tad darbas buvo visai kitoks nei monospektaklyje, kai aiškino, kas norėta pasakyti kiekvienu sakiniu.

Neseniai NKDT įvykusi spektaklio „Snieguolė“ premjera sulaukė įvairių nuomonių. Kaip sekėsi jį kurti?

Šio spektaklio kūrybinis procesas buvo išskirtinis. Turėjome daug filmavimų, tad statant spektaklį atrodė, kad filmuojamės filme ar seriale, nes viskas vyko nechronologiškai. Pačiame spektaklyje nėra vienos pasakojimo linijos, scenos vis keičiasi. Sceninio veiksmo buvo vaizdo medžiagos jungimas buvo tikslus darbas, kai svarbu, kurioje vietoje turi būti, kaip pasisukęs ar atsisukęs. Reikėjo tikslumo, nes režisierė sakė, kad mėgsta „skirtukus“: scenoje vyksta veiksmas, kažkas nutinka, nusikerta ir prasideda kitas veiksmas. Buvo ištis įdomu dirbti su kitokia, savo braižą turinčia režisiere.

Per penkerius darbo teatre metus supratau, kad man labai patinka režisierių požiūris, kai įvertinama, jog per repeticiją padarėme tiek, kiek spėjome, kai nėra nervų, nuolatinės įtampos. Smagu, kai viskas vyksta žmogiškai.

O per pirmąjį „Snieguolės“ rodymą, kai išskleidėme vėliavas, pakilo gal šeši žmonės ir labai demonstratyviai išėjo iš salės. Taigi spektaklis žadina jausmus – vieniems teigiamus,

kitiems neigiamus. Bet svarbu, kad žadina, ir apie tai svarbu kalbėti. Pačios spektaklio temos mūsų visuomenėje jautrios ir apie jas kalbama paprastai, labai akivaizdžiai, o į tai žmonės reaguoja. Atrodo, kad aš pats prisidėjau prie švietimo tam tikromis temomis. Vaidinant draminius kūrinius daugiausia kalbama apie jausmus iš veikėjo perspektyvos, o čia yra scenų, kai visuomenei tarsi nešame žinutę. Įdomus jausmas, nes atrodo, kad visi labai tiesiogiai prisidedame.

Esate ne tik aktorius, bet ir muzikantas. Kaip sekasi derinti šias sritis?

Kai pranešiau, kad pradėdau profesionaliai muzikuoti, tai yra įrašinėti dainas ir jas leisti, nuo to laiko visuose spektakliuose dainuoju bent vieną dainą. Taip pat ir „Snieguolėje“. Gal taip sutapo, o gal režisieriai žino, kad dainuoju. Tada supratau, kad veikliausiai einu teisingu keliu, nes viskas dėliojasi drauge. Muzikinė kūryba asmeniškesnė, tai mano patirtys ir mintys, tad iš šios pusės ji šiek tiek brangesnė ir mielesnė širdžiai, nes spektakliuose kalbi kažkieno kito žodžius, o ne savo. Taip pat muzika – šiek tiek paprastesnis žanras, koncertuose žmonės labiau atsipalaidavę, tai kitokia, žavi aplinka ir ji man labai patinka. Vis dėlto labai norėčiau išlaikyti abi šias sritis ir gražiai eiti tiek muzikiniu, tiek vaidybos keliu.

Ar stebite kolegų darbus ir kokie pastarieji spektakliai įsiminė?

Norėčiau dažniau eiti į kolegų spektaklius, bet taip nutiko, kad pastaruoju metu tai dariau retokai. Tačiau galiu rekomenduoti du NKDT spektaklius – „Dorianą“ ir „Jaudulį“. Abu labai skirtingi, bet verti pažiūrėti.

Kokie kūrybiniai darbai laukia ateityje?

Turėčiau vaidinti pavasarį planuojamoje premjeroje Kaune. Metų pradžioje išleisiu naują dainą, o vasario mėnesį Kaune surengsiu solinį koncertą.

Dėkoju už pokalbį.

Kiekvienas tą patį personažą suvaidins kitaip

Pokalbis su aktore Asta Zacharovaite

IGNAS ZALIECKAS

Aktorė Asta Zacharovaitė sukūrė vaidmenis tokiuose spektakliuose kaip „Gyvenimas dar prieš akis“ (rež. Kirilas Glušajevas, Klaipėdos jaunimo teatras (KJT), 2023), „Graži ir ta galinga: mimozos ir sirenos“ (KJT, 2022), „Istrigė“ (rež. Ąrpądas Schillingas, KJT, 2021), „Žmogus iš žuvies“ (rež. Eglė Švedkauskaitė, Jaunimo teatras, 2020), „Delčia“ (KJT, 2020), „Audra“ (rež. Povilas Makauskas, KJT, 2019), „Graži ir ta galinga: Lietuvos moterys“ (KJT, 2018), „R.E.M. (Rapid Eye Movement)“ (rež. Jonas Tertelis, KJT, 2017) ir kt.

Jūsų kūryba apima teatrą, muziką ir kiną. Kokią įtaką šiame kūrybiniame kelyje padarė Valentiną Masalskis?

Per vaidybos stojamuosius egzaminus, pamenu, komisija klausė: „Pas ką nori mokytis?“, nes buvo renkami net keli aktorių kursai. Atsakiau, kad pas visus. „O pas ką labiau?“ Atsakiau, kad pas Valentiną Masalskį. Esu vilnietė, šiame mieste gimiau ir užaugau, o Masalskis kursą rinko Klaipėdoje. Tačiau tuo metu noras mokytis ir tapti aktore buvo toks stiprus, Masalskiu žavėjauosi kaip mokytoju ir aktoriumi, kad net nebuvo taip jau svarbu, kokiam mieste studijuoti. Įstojau į jo vadovaujamą vaidybos kursą ir išvažiavau į Klaipėdą. Mokytojo dėka vienijami trupės idėjos įkūrėme Klaipėdos jaunimo teatrą, jau antrame kurse gavome profesionalaus teatro statusą. Viskas vyko žvėrišku greičiu ir labai intensyviai: gastrolės su spektakliais, studijos, repeticijos, egzaminai. Per baigiamuosius rodėme, regis, dešimt spektaklių.

Masalskį laikau savo pagrindiniu aktorystės mokytoju ir esu jam be galo dėkinga už tai, kur dabar esu. Dėl jo aistros teatrui ir aktoriaus profesijai, atsidavimo studentams ne tik įgijau vaidybos įgūdžių, kurie leido man tapti aktore, bet ir išmokau atsakingo požiūrio į savo darbą, disciplinos. Masalskis visada ragino smalsauti, ieškoti, dirbti ir kurti. Jis buvo be galo rūpestingas ir atsida- vęs dėstytojas, jam labai nuoširdžiai rūpėjo, kad mes užaugtume gerais aktoriais, kurie valdo amatą, yra kūrybiški, geba dirbti grupėje ir atsakingai žiūri į profesiją. Jis dosniai ir nuoširdžiai visą savo patirtį perdavė mums, tikėjo mumis, visuomet būdavo pasiruošęs paskaitoms ar repeticijoms. Repetudavome, kurdavome ir mokydavomės kartu su juo beveik kasdien. Ten išmoktos aktorinės technikos, principai, įgyti įgūdžiai, skonis ir įgalintas asmeninis autentiškumas tapo mums aktorinių

kompasu tiek teatre, tiek kine. Žinoma, tai turėjo didelės įtakos tolesnei profesinei ir asmeninei kelionei. O savo kišenėje po ranka tą kompasą turiu ir dabar – tai didelė dovana, kurią gavau būtent iš Masalskio.

Jūsų vaidmenys filme „Paradas“ (rež. Titas Laucius, 2022) ir spektaklyje „Gyvenimas dar prieš akis“ susipina. Ar šie kūrybiniai procesai turėjo panašumų kalbant apie trisdešimtmečio savęs paieškos temą?

Ši tema „Parade“ labiau skleidžiasi per pagrindinių veikėjų linijas, o didelio panašumo tarp šių dviejų kūrybinių procesų neįžvelgiu. Svarbu turėti omenyje, kad kinas ir teatras iš esmės skiriasi. Filme „Paradas“ vaidinu Dovilę. Jai dvidešimt penkeri, ji – nuoširdi, atvira, įsimylėjusi, labai aktyvi, jautri ir smagi. Filme pasakojama Dovilės tėvų istorija, o ją matome tiek, kiek to reikia pagrindinei linijai. Tad būtų sunku atsakyti, ar smarkiai Dovilė, kaip bet kuris dvidešimtmetis ar trisdešimtmetis, ieško savęs, – tai palikta už kadro. Matome jauną, gyvą, laisvą ir empatišką merginą, kuri, tikiu, labiausiai nori, kad visai šeimai viskas būtų gerai, o ir pati nori džiaugtis gyvenimu. Šio personažo linija buvo sukurta nuostabaus scenarijaus autoriaus ir režisieriaus Tito Lauciaus, o Agnės veikėjų spektaklyje „Gyvenimas dar prieš akis“ kūrėm pati.

Spektaklyje nagrinėjome, ką reiskia perkopti trisdešimtmetį, kaip laikui bėgant keičiasi žmogaus poreikiai, požiūris, santykis į save ir kitus, ėmėme interviu iš skirtingo amžiaus žmonių ir rėmėmės jų istorijomis, nors kūrinys ir nėra dokumentinis. Agnės personažas atskleidžia įsimylėjimo, meilės temas, nepriklausomybės ir laisvės poreikį, romantinį idealizmą ir svajonių susidūrimą su tikrove. Agnė – jautri intelektualė ir ironiška romantikė. Turbūt kiekvienam perkopusiam trisdešimtmetį kyla mintys: kur aš esu? O kur įsivaizdavau, kad būsiu, kai man sukaks trisdešimt? Kaip maniau, kad gyvensiu? Koks būsiu? O gal jau per vėlu siekti svajonių? Tiek spektakliu, tiek vaidmeniu norėjosi pasidžiaugti dėl kiekvieno iš mūsų praeities, kelionės, kurią nukelia-vome iki dabarties taško. Nepaisant to, kiek mums metų ir net jeigu ta kelionė buvo sunki ar skaudi, svarbu įvertinti, kiek daug išmokome, patyrėme. Siekiame įkvėpti žiūrovams drąsos jausti, mylėti, gyventi ir žiūrėti į priekį, nes vis dėlto, kad ir kaip vertinsi, gyvenimas dar prieš akis. Nereikia bijoti nei savęs ieškoti, nei su savimi susitikti ir pripažinti, kad esame juokingi, keisti, žavingi ir iš tiesų labai vieni į kitus panašūs.

Kaip skirtingų menų perspektyva keitė jūsų požiūrį į šią temą?

Manau, kad abu personažai, nepaisant panašumų savęs paieškų temos atžvilgiu, yra skirtingi. Abiejose veikėjose daug manęs pačios. Ironija, aktyvumas, kartais net tiesmukiškumas, romantinis idealizmas, meilės, įsimylėjimo temos, iš šeimos parsinešti jautresni išgyvenimai mane sieja ir su Agne, ir su Dovile.

Minėtas Kirilo Glušajevo režisuotas spektaklis paremtas improvizacija, o filme veda scenarijus. Kas jums yra improvizacija – laisvė tam tikrose ribose ar nevaržoma kūryba?

Improvizacija – tai laisvė ribose arba laisvė laikantis žaidimo taisyklių. Kai žinau ribas arba taisykles, nuo jų atsispyrusi galiu leistis improvizacijos keliu ten, kur nežinau, ką atrasiu, o ten ir įvyksta netikėčiausi, nuostabūs dalykai, kurie gali net sukelti priklausomybę. Kuriant spektaklį ir improvizuojant ribomis tapdavo mus jaudinančios temos, kilusios iš pokalbių su pašnekovais, bei režisieriaus nustatytos atlikimo formos taisyklės. Tarp tų taisyklių ir už gimsta laisvė ir nevaržoma kūryba, bet jų turėjimas neleidžia aktoriui visiškai pasimesti ir suglumi – jis visada turi į ką atsiremti. Taip improvizuojant, skiautelė prie skiautelės, žiūrėk, ir išsiaudžia visas spektaklio audinys.

O filmo „Paradas“ scenarijaus dialogai yra nuostabūs, todėl buvo gera savimi įpūsti Dovelei gyvybės. Ir tai nereiškia, kad neliko laisvės kurti vaidmenį, juolab kad neįmanoma aktoriaus kuriamo personažo surašyti į penklinę ir kaskart groti lygiai taip pat. Kiekvienas žmogus gros jį visiškai kitaip, o ir tas pats žmogus kiekviename dublyje bus bent mažumėlė kitoks. Ši profesija labai gyva. Improvizacijos gali būti labai daug net ir ten, kur atrodo, kad jos visai nėra.

Ar teatro ir kino vaidmenys įkvėpia jūsų muzikinę kūrybą?

Aktorystė sudaro didelę dalį mano gyvenimo, todėl natūralu, kad šioje srityje įgyta patirtis, žinios, vaidmenų temos, išryškėjęs požiūris į tam tikrus dalykus tampa ir mano dalimi. Sakyčiau, kad tai pasąmoniniai procesai: viskas, ką mes darome, per ką keliaujame, galiausiai atsiduria tam tikruose sielos stalčiuuose. Kuriant naujus vaidmenis, taip pat ir muziką, tie stalčiukai būna atidaromi. Muzikos ir dainų tekstų atspirties tašku neišvengiamai tampa idėjos, kurios mane jaudina. Su grupe „Graži ir ta galinga“ kurdamos dainas „Lietuvos

Asta Zacharovaitė spektaklyje-koncerte „Graži ir ta galinga: Lietuvos moterys“

Asta Zacharovaitė spektaklyje „Gyvenimas dar prieš akis“

E. SABALIAUSKAITĖS NUOTRAUKOS

moterų“ programai turinio sėmėmės iš Lietuvos moterų istorijos puslapių, tačiau kiekviena iš mūsų pasi-rinkome temas, kurias norėtume ap-dainuoti. Programoje „Mimozos ir sirenos“ atsigrėžėme į save – į tai, kas mums tuo metu nedavė ramybės ir kėlė klausimų. Pastarajame kūrinyje skleidžiasi ir mūsų vidinės istorijos, temos, emocijos, dvejonės.

Ar muzikuodama kuriate personažą?

Šiuo metu mano muzikos kūryba vyksta grupės „Graži ir ta galinga“ formato ribose, o mes visos esame aktorės ir spektaklius-koncertus pradėjome kurti pasitelkdamos savo vaidybos įgūdžius. Dainas programoje „Lietuvos moterys“ atlieka savotiškas personažas. Specialiai jo nevaidinu, dėl kūrinio temos ir dainų tekstų jis tiesiog įgyja tam tikrą pavidalą. O dainas „Mimozose ir sirenose“ atlieka mano savotiškas *alter ego*. Šios dainos yra įkvėptos mano pačios patirčių, minčių, dvejonių, tačiau viskas tampa hiperbolizuota, išryškinta, pakeliui įgyja formą, žanrą ir stilių. Galiausiai, atlikdama kūrinį, ten jau nebesu aš, jį atlieka mano alter ego, bet jis jau gyvena savo gyvenimą, turi savo pavidalą, formą ir filosofiją. Galima būtų sakyti, kad scenoje vienu metu esu ir aš, ir nebe aš.

Kokią reikšmę muzika turi teatre ir kine?

Muziką laikau pačia stipriausia ir paveikiausia meno sritimi. Magiška,

kaip tam tikri skambesiai, harmonijos, garsai gali veikti mūsų emocijas be jokio racionalaus ir logiško paaiškinimo. Tad manau, kad muzikos įtaka teatrui ir kinui yra milžiniška. Muzika gali padėti kūriniui kvėpuoti, būti gyvam, nepastebimai išjudinti žiūrovo emocijas, geriau atskleisti temą ar mintį. Dėl muzikos kūrinys taip pat gali varginti, erzinti, muzika gali trukdyti. Be galo gerbiu teatro ir kino kompozitorius, mano galva, jie ne ką mažesni žiūrovų emocijų ir kylančių minčių lėlininkai nei režisierius ar aktorius. Pagrindinis skirtumas, kurį galėčiau įžvelgti, toks, kad muzika teatre, kaip ir vaidyba, paprastai turi kitokių įrankių nei kine: teatre ji dažniausiai būna ryškesnė, o kine – subtilesnė, intymesnė. Bet, žinoma, viskas priklauso nuo žanro, formos ir idėjos.

Kuriai iš meno sričių šiuo metu skiriate daugiausia laiko ir kokie jūsų ateities planai?

Šiuo metu daugiausia laiko praleidžiu vaidindama spektakliuose ir su grupe „Graži ir ta galinga“, kurioje kūrybiniai procesai niekada nenu-trūksta. Daug koncertuojame, ką tik išleidome naują muzikinį albumą „Mimozos ir sirenos“, turime minčių kurti naujus kūrybinius projektus. Taip pat nemažai laiko skiriu improvizacijai ir klounadai – esu asociacijos „Raudonos nosys. Gydytojai klounai“ aktorė. Be abejo, jau svajoju apie naujus vaidmenis teatre bei kine ir naujus muzikinius projektus.

Putinizmo anatomija

„Ūbas caras“ Jaunimo teatre

DAIVA ŠABASEVIČIENĖ

Dramaturgo Sigitto Parulskio ir režisieriaus Gintaro Varno spektaklis „Ūbas caras“, kurio premjera įvyko paskutinę 2023-ųjų dieną Jaunimo teatre, – dabartinio gyvenimo tęsinys ir mūsų kasdienybė. Jaunimo teatras tęsia seną tradiciją, susiformavusią, kai jame dar dirbo Dalia Tamulevičiūtė ir Eimuntas Nekrošius: prieš Naujuosius pateikti premjerą, ir nebūtinai patogia, linksma tema. Prisimenu ne vieną liūdną spektaklį, kurį teko žiūrėti būtent Naujųjų išvakarėse, ir tai turėjo didelės prasmės. Nors dabartinė hedonistinė visuomenė gyvena visai kitomis nuotaikomis, didžioji dalis publikos naująjį egzaminą išlaikė.

Daugiau nei keturias valandas (su pertrauka) trunkantis spektaklis tampa prasmingu buvimu teatre, dar kartą apmąstant situaciją, kuriai esant gyvename jau dvejus metus. Tiksliau – dar ilgiau. Parulskis ir Varnas sugalvojo nuosekliai „aptarti“ karo ištakas, atkeliaujant iki šių dienų. Alfredo Jarry „Karalius Ūbas“ tik padrąsino kurti „Ūbą carą“, išlaisvino kūrėjus, atkreipdamas jų dėmesį į XXI a. anomalijas. Kūrėjai vis primena Jarry pamėgtą „šrūdą“, kuris ypač tinka šrūdinėjant, šrūdinuojant, šrūdinantis aplink šrūdiną šėtoną.

Labai norėtusi, kad spektaklio pabaiga – Putino žlugimas – virstų šių metų pranašyste. Nors nuotaikos nekokios ir kasdienybė toliau pateikia gluminančių faktų, tai, kad lietuvių menininkai atvira širdimi ryžosi pasikartoti vakar dienos istoriją, – didžiulis kultūrinis įvykis. Nepaisant to, kad esama visomis prasmėmis gražių, švelnių, „už širdies griebiančių“ spektaklių, „Ūbas caras“ vienintelis taip atvirai reflektuoja vidinę pasaulio politiką.

Mums atrodo, kad teatrą kuria ir lanko tie, kuriems nereikėtų aiškinti šio karo ištakų, bet taip toli gražu nėra. Daug smulkių detalių tvyro tuose pačiuose teatruose, todėl šis spektaklis pirmiausia reikalingas ir pačiai teatrinei bendruomenei, kuri per „amžiną“ užimtumą dažnai net nesidomi įvykiais, o nugriebia paviršines žinias.

„Ūbą carą“ sukūrė menininkai, jau ne pirmą dešimtmetį kuriantys mūsų kultūrą: idėjos autorius ir režisierius Varnas, dramaturgas Parulskis, scenografas Gintaras Makarevičius, lėlių ir kostiumų dailininkė Julija Skuratova, kompozitorius Martynas Bialobžeskis ir šviesos dailininkas Vilius Vilutis. Skaitantieji taiklius Parulskio tekstus šįkart galėjome nustebti girdėdami, kaip nuosekliai ir atsakingai buvo plėtojama visa politinio lauko istorija ir kaip tiksliai į mus prabilo kiekvienas personažas.

Rašytojo kalbos maniera išliko, tačiau lig šiol dar neteko susidurti su tokia gausa tarpusavyje susipinančių apibendrinimų, frazių: „Dostojevskis su kirviu, Čechovas su šautuvu, Leninas su sifiliu... Na, kur tu kitą tokią šalį rasi, kur kvėpuoja taip laisvai žmogus... Jam nereikia turto, rusui nereikia turto, jis gyvas oru, jis gyvas meile savo motinai tėvynei.“ Dramaturgo išlukštentos situacijos, išgrynintos aplinkybės pateikia unikalią panoramą. „Ūbą carą“ jau šiandien galime laikyti ryškiu politinės-istorinės dramos pavyzdžiu, po kelerių metų tapiančiu aktualiosios istorijos teatine dokumentacija.

Visuotinės istorijos specialistai sako, kad į lentynėles istoriją galima guldėti tik po penkiasdešimties, na, anksčiausiai po trisdešimties metų. Šįkart teatras nieko nelaukė. Ir ne tiek teatras, kiek menininkai, siekdami nors taip vykdyti savo misiją – naujuoju spektakliu priminti nepriklausomos Lietuvos istorinę kainą. Visomis prasmėmis sunkus spektaklis pasirodė laiku ir tapo didele intriga. Labai svarbu, kad „Ūbą carą“ kūrė ne tik vyresnės kartos aktoriai, bet ir jaunieji, kuriems scenoje teko pirmą kartą išjausti begalę keisčiausių situacijų. Nors ir galėjo, dabarties istorijos jie nepavertė grotesku, ir taip atsitiko dėl bendro požiūrio į susiklosčiusią situaciją – į nuolat ore tvyrantį karo pavojų. Tikslas buvo teatro kalba ne tiek pasisakyti prieš putinizmą, kiek nors trumpam jį pribaugti. Kartais, atrodo, jau neįmanoma žiūrėti į tuos agresyvaus karo akivaizdoje posėdžiaujančius politikus, o teatre visos likusios temos – bergždžios. Tad caro išnarų refleksija savaip paguodžia.

Spektaklis sukurtas ir pagal „Šėpos“ teatro tradiciją, ir kartu tai – vaidybinis spektaklis. Gal dėl to, norėdamas kuo tiksliau atskleisti tai, kas, atrodytų, ir taip aišku, režisierius pasirinko du variantus, kurie tarpusavyje labai derėjo, o žiūrovas atsirinko, kuris teatras jam artimesnis. Taip spektaklis tapo beveik dvigubai ilgesnis, nei galėjo būti, bet tai netrukė mėgautis teatru.

Pirmiausia tokia dvejopame spektaklyje yra ką veikti aktoriams. Čia jų daug, ir kiekvienas randa žemę, kurioje jaučiasi laisviausiai. Vieni šėlsta parulskiškuose istorijos permąstymo pliūpsniuose, kiti pasislėpę už lėlių drąsiai „suveda“ sąskaitas ne tik su istorine praeitimi, bet ir, svarbiausia, su savo personažais. Tema tokia kankinanti, kad aktoriams belieka spėti vienam paskui kitą. Aktoriai-lėlės dažnai ekspresyvesni, net išmintingesni už belėlius aktorius. Baigiasi vaidybinio teatro scena, ir tuoj pat įvažiuoja medinė spinta, kurios dviejuose lygiuose, kaip ir pridera „Šėpos“ teatrui, „vaidina“ Europos, Amerikos ir Rusijos

lyderiai. Nesena istorija kūrėjų išmone virsta tolimalais laikais. Deja, už padarytas klaidas šiandien kenčia Ukraina.

Režisierius nieko neabstrahuoja: pasitelkęs „Šėpą“ jis suveda sąskaitas su lauro vainikais apsikaišiusiais politikais. „Šėpoje“ kaip dvaselė vis išnyra Vytauto Landsbergio lėlė. Kalba nedaug, bet kaip visada išmintingai. Šią lėlę tenka valdyti Matui Sigliukui. Didžiausias nustebimas: aiškinantis, ar tai autentiški įrašai, ar ištraukos iš įvairių viešai sakytų kalbų, paaiškėjo, kad tai aktorius improvizacijos. Sigliukas tiesiog genialiai pagavo Landsbergio intonacijas, balso tembrą ir raiškiai tarė tai, ką dramaturgas parašė. Tomis akimirkomis salė sėdėjo nuščiuvusi. „Vis tiek laikysiuos atkakliai aš nuomonės savosios – perspēju: nebūna buvusių kagėbistų! Nebūna!“

Sigliukas – jaunosios kartos aktorius, tačiau jo sceninis išradingumas ir balsinis diapazonas yra ypatingi. Šiame spektaklyje kurdamas net kelis vaidmenis (Agentas Paša, Zurabas, Pilietinės visuomenės entuziastas, Gopnikas, lėlė Landsbergis) jis nustebino savo išmone ir sugebėjimu tiksliai atskleisti prasmes.

Vytautą Anužį šiandien galime išvysti visuose pagrindiniuose teatruose. Režisieriai jam skiria sudėtingiausių, monolitinius vaidmenis. Nežinia, kokio turi būti aktorius psichomotorika, kad galva atlaikytų tokius krūvius ir perkrovas. Ir Anužis nesi-kartoja. Taip, aktorių atskirti gali iškart, bet vaidmenys užauginami kaip atskiros enciklopedijos. Šįkart Anužis – Ūbas. Tiksliau – Volodia Putinas. Tai toji pabaisa, kurią perkąsti įmanoma, bet įkūnyti jo plastiką, saugumietiškąs manieras, patologinius traukulius, tariamą ramybę ir čia pat išnyrantį despotizmą, pečių trūkčiojimą, kai susinervina, kairės rankos piršto judinimą ir apskritai skirtingą dviejų rankų valdymą gali ne bet kas... Toks jausmas, kad Anužis konsultavosi su Putino medikais ir labai šmaikščiai, labai plonais siūlais nuaudė pabaisos atvaizdą.

Į teatrą verta ateiti vien dėl Anužio. Kartais atrodo, kad šiam spektakliui užtektų tik jo, bet esmė ir yra ta, kad aplinka padeda išgryninti įvairias išsigimėlio būkles, įvairius pavidalus. Pradžioje Ūbas caras ryškėjo per plastiką ir taiklų grimą (dailininkė Jolanta Gunovič), o toliau spektaklyje matėme įvairias šio antžmogio moduliacijas: kalbėjimą patyloomis („Aš nepastebimas, aš pilkas, aš kaip visi – toks mano darbas... Susilieti, neišsišokti...“), vaikščiojimą ramiai, kultūringai, nerėkiant ir čia pat – šėlstant it buivolui. Anužis – visoks. Personažas sukurtas kaip sistemos dalis, bet šįkart Ūbas Volodia galėjo toks būti tik dėl unikalios aktorius savianalizės. Niekas niekada aktoriui

Vytautas Anužis spektaklyje „Ūbas caras“

Vytautas Anužis spektaklyje „Ūbas caras“

L. VANSEVIČIENĖS NUOTRAUKOS

neipūs, nepadovanos vaidmens sistemos, kokią tegali susikurti pats Anužis. Šis jo vaidmuo yra viso spektaklio dominantė, tačiau negali turėti „pagrindinio herojaus“ titulo, – juk ar išsigimėlius vadiname herojais? Ūbas Volodia tarytum pakeitė visas dramaturgijos sąvokas.

Spektaklis baigiasi putinizmo žlugimu, tačiau džiaugsmo nėra, nes didysis pasaulio banditas lig šiol tebėra gyvas.

Naujasis Parulskio kūrinys negali iširti, išanalizuoti nusikaltimų, kaip, tarkim, savo istoriniame dektetyve „Prūsų melis“ galėjo padaryti rašytojas Philipas Kerras, atskleisdamas nacistinės prigimtities tipus, jų nusikaltimus, išplitimą, įsišaknijimą visoje Europoje. Lietuvių menininkams beliko „susisteminti“ bepročių veiksmus, jų sukeltą chaosą, melą ir pasipūtimą, kalbėti apie nenusipėjamus, nenumanomus, nenujaučiamus reiškinius. Kūrėjai konstatuoja faktus apie neprognozuojamus dalykus. Visi su kostiumėliais, tačiau aplink skurdas ir purvas. Išorė neturi nieko bendro su vidumi. Ir tai primena tuščiavidurę pamėklę. Gal dėl to pagrindiniu spektaklio įvaizdžiu tapo trys matrioškos – trys pabaisos, savo pranašystėmis primenančios „Makbeto“ Laumes. („Tave mylės milijonai / Tavęs bijos milijonai / Tavęs nekęs milijonai / Pranašystė išsipildys / Visus skeptikus nutildys / Paprastas, eilinis Vova / Caras bus visų galų / Bus daug kraujų ir skreplių.“) Tik Williamo Shakespeare'o tragedijų ar istorinių kronikų tragizmas yra numanomas, nujaučiamas, o Ūbo caro pasaulis – visiška anarchija. Dramaturgiškai sutvarkyti nesveiko proto reiškinius – nereikia visko paversti grotesku. Tam reikalingas nuoseklus mechanizmas, lėtai besisukantis laikas; žiūrovai

turi įsigilinti į visas aplinkybes, kad galėtų suvokti šito siaubo ištakas.

Teatre tokiais atvejais didžiausiais pagalbininkais dažnai tampa dailininkai. Šį spektaklį sunku būtų įsivaizduoti be scenografo Makarevičiaus ir lėlių bei kostiumų dailininkės Skuratovos. Abu – išradingi ir siūlantys neordinarius sprendimus. Unikaliais scenovaizdžio architektūriniais sprendiniais garsėjantis Makarevičius šį kartą turėjo supaprastinti gyvų lavonų pritvinkusį Maskvos Kremliaus ansamblį. Dailininkas supaprastino jį iki animacinio filmuko įvaizdžio, o tvirtovės galybę pavertė pripučiamu ir finale subliūkstančiu statiniu, pajukos vertu objektu. Ar ne taiklu? Kremliaus eglutės... Raudonoji žvaigždė... Atrodė, kad aplink tokį nekaltą namelį turėtų zuiti nekalto žvilgsnio mašenkos. Šviesos dailininko Vilučio dėka šis statinys tai degė ugnį, tai nykiai stūksojo provincinėje tamsumoje. Kartu su apšvietimu pastatas kito ir atrodė tikrai grėsmingai, kai „danguje“ likdavo apšviesta tik raudona jo žvaigždė. („Šviečia Kremliaus kupolai / Kaip raudona klizma.“)

Makarevičius nesunkiai sukuria ir trumpiau scenoje užsilaikančius objektus. Pavyzdžiui, sovietinių televizorių dėžės – tušti langai, iš kurių apkvailintai tautai savo „tiesas“ veblena Marija Zacharova, Vladimiras Solovjovas, Margarita Simonian. („Kiekvieno ruso viduje – atominis reaktorius, branduolinis karas mums nebaisus!“)

Kai ryškėja visa karo mašina su jos nusikaltėliais, prieš mūsų akis veriasi begalė personažų, kuriems reikalingos tikslios detalės, kostiumai, įvairios papildomos priemonės. Būtent jų charakteristikas

NUKELTA Į 7 PSL.

Tai tėra klaidos

Nicolo Reinharto paroda „Ašaros ir susitraukęs grūdas: fotografinės klaidos istorija“ Prospekto galerijoje

AURELIJA MAKNYTĖ

Prieš rašydama kokia nors tema mėgstu paskaitinėti svetimus tekstus, kurie kuo nors sietųsi – aprašomu objektu, laikmečiu arba tiesiog nuotaika. Tai gali būti eilėraštis arba mokslinis tekstas, reklama ar skelbimas. Bet kas. Taigi atsiverčiu akademinių tekstų rinktinę ir tarp dviejų turinio puslapių aptinku inkliuzą – suplotą pilką pūkuotąsparnį drugelį. Tiksliau, tai, kas iš jo liko. Tarsi koks entomologinis herbariumas, dėl kurio pasidėsiu ši tomelį į knygų-herbariumų kolekciją (visuomet nusiperku dėvėtą knygą, jeigu joje randu kokį skaitytojo ar knygos turėtojo paliktą augalą). Vabzdžio šioje kolekcijoje dar neturėjau, tačiau didesnį džiugesį sukėlė tai, kad tuo metu kaip tik galvojau apie kitą vabzdį – uodą, kurį neseniai aptikau ant Prospekto galerijos grindų. Didingai švietė tarsi inkliuzas rožinėje negintaro masėje. Tarsi kažką reklamuotų didelėje šviesdėžėje, kuri nukrito nuo kažkokios parduotuvės fasado ir sutelkė mano žvilgsnį į nebezyziantį padarą. *Failed fly* – nesėkmingu skrydžiu įvardija Nicolas Reinhartas vieną parodos vaizdų. Kokiu būdu įsiamžino šis miniatiūrinis Ikaras? Gal skrido į šviesą? O gal į šilumą, gerti kraujo? „Ašaros ir susitraukęs grūdas: fotografinės klaidos istorija“, – paaiškina parodos pavadinimas. O čia

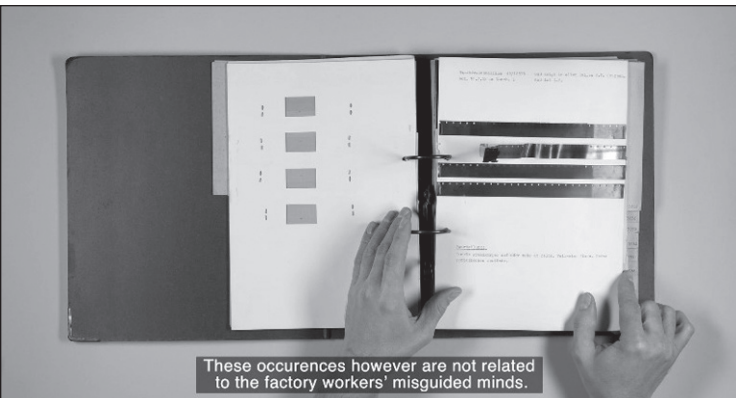
esančių vaizdų, kaip ir minėto uodo, niekas nefotografavo, vedamas estetinių paskatų. Jie tiesiog nutiko, atsitiko, atsitiktinai susikūrė patys. Parodos autorius surinko, atrinko, parodė fotografinių medžiagų gamyklos Volfene, Vokietijoje, gamybos ciklo metu padarytų klaidų ir nesėkmių registrą. Šis fabrikas veikė nuo XX a. pradžios iki XX a. 9-ojo dešimtmečio, kai žlugus Vokietijos Demokratinėi Respublikai gamykla nutraukė veiklą. Volfene buvo gaminamos fotografams puikiai žinomos „Agfa“, o vėliau – „ORWO“ prekės ženklų fotojuostos ir kitos fotomedžiagos. Klaidų registrą sudarė procesų prižiūrėtojai. Kruopščiai kaupti katalogai vartomi parodoje esančiame ekrane – viskas sunumeruota, aprašyta, juk jei radai klaidą, rasi būdą jos išvengti, galėsi ją pataisyti.

Minėtą uodą amžiams įklampino fotojuostos paviršiaus emulsija. Ar prieš tai uodas atsigėrė fabriko darbuotojo kraujo, nėra aišku, bet įdomu. Dalykiškas balsas ekrane, rankoms vartant puslapius, pasakoja, kad žmonės, pastebėję klaidas, paprastai susierzina. Kad autentiška klaida negali būti padaryta tyčia. Kad Denis Diderot apibrėžia klaidą kaip proto paklydimą, dėl kurio jis priima klaidingą sprendimą. Kad nėra žmogaus – nėra klaidos. Kad klaidos, rinktos daugiau nei šešis dešimtmečius, yra susklasifikuotos – tai ir įsielektrinusių medžiagų blyksniai, ir kometos, emulsija

mintantys, drėgmėje gyvenantys organizmai, plaukai, ašaros ar kiti skysčiai, susilieję su fotografine medžiaga, darbuotojui čiaudint, kosint ar švilpaujant. Mintyse jau kuriasi fabriko darbuotojo portretas. Kaip jis dirba? Kodėl švilpauja? Gal jam linksma? O gal liūdna, ir jis nubraukia ašarą. Kodėl jis verkia?

Reinhartas atidžiau stabteli ties archyvo albumo lapais, į kuriuos sukljuotos utėlių fotografijos. Išdintos utelės. XX a. pradžia. Įsivaizduoju fabriko darbuotoją, besikasantį galvą, galvoju apie jo socialinę padėtį. Galbūt dirbdamas jis nedėvėjo galvos apdangalo. Tačiau Reinhartą nustebina kalba, kuria aprašytas utelės gyvenimo ciklas. Tai žodžiai, ateinantys iš rasistinės, antisemitinės nacistinio Trečiojo reicho kalbos, kurioje žmonės – kaip parazitai. Reinhartas stebisi, kad ne išsyk pastebėjo šios kalbos keistumą, matyt, archyvo klaidų grožis nustelbė žodžius. Tačiau neįmanoma izoliuoti šių vaizdų nuo istorijos ir konteksto. Kai mes kalbame, kai rašome apie reiškinius, objektus, rašome ir apie save. O kaip mūsų tekstai bus skaitomi ateityje?

Beje, utėlės kaip parazito, žmogaus, tautos kaip utėlės vaizdinį šiais metais mačiau dar dviejose parodose: Nacionalinės dailės galerijos parodoje „Vilnius, Wilno, Vilne 1918–1948. Vienas miestas – daug pasakojimų“ bei Kaune, A. ir P. Galaičių muziejaus-namų parodoje

Nicolas Reinhart, „Ašaros ir susitraukęs grūdas: fotografinės klaidos istorija“, kadras iš filmo. 2021–2022 m.

„Apie žalių bromų miestą. Vilnius Nacionalinio M.K. Čiurlionio dailės muziejaus rinkiniuose“.

Kuo tampa klaida, jeigu ji nuolat kartojama? Ar visas klaidas galime vadinti nesėkmėmis? Pasak kai kurių teorijų, net gyvosios gamtos evoliucijos varikliuką suka genetikos klaidos. Geriausios klaidos prisideda prie tobulėjimo proceso. Vadinas, klaidos gali būti naudingos. Iš klaidų, kaip sakoma, mokomės. Kaip sakoma, geriausia mokytis iš svetimų klaidų. Bet savos klaidos brangesnės. Įvairiomis to žodžio prasmėmis.

Kad neatrodytų, jog parodoje rasite vien vabzdžius, svarbu paminėti, kad galerijoje eksponuojama daug vaizdų, kurių poetiškose abstrakčių plokštumų, linijų kompozicijose gera ieškoti ir rasti juodąsias skylės, visatos gimimo akimiras ar elektros kibirkšties šviesoje

nušvitusius mikropasaulių procesus, – manau, kiekvienas žiūrintysis atpažins vis ką kita. Žinojimas, kad tai tėra klaidos, grąžina į fotografijos gimimo laikus, kurie nėra tokie ir seni (2026-aisiais galėsime švęsti pirmos išlikusios fotografijos dviejų šimtų metų jubiliejų). Fotografija gimė cheminių ir techninių išradimų, klaidų ir atradimų laiku. Ji jauna. Teieško, teklysta ir moko žiūrovą atrasti bei stebėtis.

Nicolo Reinharto paroda „Ašaros ir susitraukęs grūdas: fotografinės klaidos istorija“ yra pirmoji menininko personalinė paroda, kurią remia *ifa – Institut für Auslandsbeziehungen* (Vokietija). Ši paroda yra tarptautinio konkurso „ReStart“ dalis.

Paroda veikia iki sausio 20 d.
Prospekto galerija (Gedimino pr. 43, Vilnius)

ATKELTA IŠ 6 PSL.

taikliai sukūrė Skuratova. Ji labai atidi kiekvienai detalei, kiekvienam įvaizdžiui. Tos trys matrioškos – tai ne kas kita, kaip baisios bobos su barzda iš Rusijos gilumos, kurios skanduoja: „Tu didis, tu ryškus, tu ne kanceras – tu caras!“ Tai – karo giltinės. Prieš mūsų akis ir „chokėjininkas“ Aleksandras Lukašenka praskrieja, neapsieita ir be rusiškos mėsos, ant kurios iš dangaus krinta sniegutis, čia ir rusiška „sniegūročka“, be kurios neapsiėjo nė viena sovietinė žiemos šventė. Dailininkė turėjo padabinti ir patį popą Kirilą. Nors jį įkūnijančio aktorius Irmanto Jankaičio balsas toks sodrus, kad ir be drabužių įmanoma pajusti popizmo veidmainysčių mastą. Stotingas aktorius boso tembru tarytum sugriaudi visos Rusijos cerkvių garsais. Skuratovos stichija – lėlės, o spektaklyje jų net penkiolika. Jų turinį dailininkė kuria kartu su režisieriumi. Kiekviena lėlė turi ne tik būti išoriškai tikslu, bet ir savaip atliepti savo „prototipo“ kalbėjimo esmę. Lėlėms sceninio laiko skirta mažiau, tad jos privalo būti ekspresyvos ir charakteringos. Tai Aldonos Bendoriūtės-Gadliauskienės

Angela Merkel, net keturi Mato Dirginčiaus prezidentai – Silvio Berlusconi, Nicolas Sarkozy, Viktoras Orbánas ir Emmanuelis Macronas, Donato Želvio George'as Bushas ir Adolfas Hitleris, Sigliuko Landsbergis, Jankaičio Lukašenka, Dovydo Stončiaus Barackas Obama ir Jensas Stoltenbergas, Giedrės Giedraitytės Joe Bidenas, Simono Storpirstio arba Nerijaus Gadliausko Olafas Scholzas, Sergejaus Ivanovo popiežius Pranciškus ir Karolio Kasperavičiaus Volodymyras Zelenskis. Jam lemta ant savo „pečių“, karo duobė, tai yra apatiniame spintos aukšte, išlaikyti visus aukščiau jo išsidėsčiusius postringautojus. (Bidenas: „Aš pažiūrėjau jam į sielą ir pamačiau akis. Ne, ne, pažiūrėjau į akis ir pamačiau sielą!“) Dar neseniai apie ginklus buvo sakoma „Duosime, kiek reikės“, o pastaruoju metu pažadai kardinaliai pasikeitė: „Duosime, kiek galėsime.“

„Ūbas caras“ įgyja pagreitį, kai susilieja aktorių energija. Šiame spektaklyje, kaip retai kuriame, ypač įdomu pajusti jaunųjų aktorių nuostatas, jų aktyvią intervenciją į spektaklio audinį. Tuomet ir tekstai suskamba daug raiškiau. O juos išgirsti ypač svarbu. Dramaturgas iš lėto įsuka politinės bakchanalijos smagratį, bet tie aktoriai,

kurie iškart pagauna scenų esmę, išlieka atminty. Kaip visada savo scenas išgrynina, taikliai sudėliodama loginius taškus, Bendoriūtė-Gadliauskienė. Įsimintinas Ivanovo Nikolajus Patruševas – vaikščiojantis gyvas lavonas. Aktorius vaidmens neprimityvina, nešaržuoja, jo išbalęs saugumietis praneša: „Geriausia spalva mūsų šalyje – kraujo spalva.“ Daliaus Skamarako Josifas Stalinas, o vėliau ir Sergejus Šoigu, Jankaičio Borisas Jelcinas ir Sergejus Lavrovas – personažai, kurie sukelia dar didesnį pasibjaurėjimą, nei buvo galima įsivaizduoti. Spektaklio juodoji energija, sklindanti iš šių personažų lūpų, – gili sрутų duobė, pragaras, pilnas saugumiečių. Spektaklyje juos vaidina Kristupas Budrys, Mindaugas Činčys ir Rokas Siaurusaitis. („Tvarkos trūksta. Reikia siųsti agentus, kad įkrėstų baimės.“) Jie padarys, ką reikia: „Vienas girtas iškris pro langą iš keturiolikto aukšto, kitas girtas rūkys lovoje ir sudegs, trečias žus autoavarijoje.“ Kaip dažnai nutinka, net neįtarsi, kad tai agentai, nors jų labai daug. Spektaklyje veikia ir pulkelis „gopnikų“, kuriuos vaidina Kasperavičius, Gadliauskas, Sigliukas, Stončius, Storpirstis ir Želvys. Kai kurie iš jų gyvenime gal net nesusidūrė su Rusijoje paplitusiais

tipais, bet spektaklyje šių mokyklą teko pereiti.

Kvailumas Rusijoje – ne nuodėmė, joje siaučia įvairių kvailių gaujos. Ryškus spektaklio motyvas – „Otriady Putina“. Tai visišką neviltį ir dvasinę bejėgystę garsiai transliuojančios būtybės. Kartais atrodo, kad jos – net ne žmonės. Būtent pagrindinėms spektaklio aktorėms Bendoriūtei-Gadliauskienei, Giedraitytei ir Dovilei Šilkaitytei jas ir tenka suokti, sudainuoti. Šių trijų aktorių dalia spektaklyje nepaprasta: jos ir lėles valdo, ir matrioškų viduriuose dainėles dainuoja, ir kvailas Rusijos bobas vaidina.

Spektaklyje daug įvairios muzikos. Kompozitoriui Bialobžeskiui teko suspėti paskui kiekvieną: jis turėjo ir valdyti pagrindines spektaklio temas, ir tapti kiekvieno personažo ar choro akompanatoriumi. Spektaklyje daug dainų, ypač jas mėgsta užplėšti raganos matrioškos. Nuveiktas didžiulis darbas: kompozitorius kai kuriuos atpažįstamus „didžiųjų“ klasikų muzikinius motyvus taikliai integravo į savo temas, tuoj pat iš jų išsilaisvindamas, vėl virsdamas į nieką nepanašiu Bialobžeskiu. Šio kompozitoriaus teatrinė genetika labai šviesi, todėl spektaklyje skambančios

temos ar tiesiog garsų dizainas neužgožė, nežlugdė sąmonės, nors kelias tam buvo atviras. Kompozitorius žanriniu požiūriu tiesiog sukūrė sceninę polifoniją, kurioje muzika atlieka dar vieną aktyvaus dalyvio vaidmenį. Kompozitorius nesiekė efekto, ir tai didžiausias jo nuopelnas.

Spektaklis primena Ūbo praeiksmą: „Eikite ir skleiskite įtarumą, baimę, nepasitikėjimą.“ Tokia realybė mus pasitinka dažną dieną, tad privalome išlikti akyli, atrasti jėgų kasdien sugebėti atskirti istorines pabaisas, kurių vieta šioje „Šėpos“ spintoje. Politinė prostitucija labai bjauri. Vakarykščiai „rimti sprendimai“ šiandien atrodo kaip kvaili žaidimai. Ir spektaklis visa tai demaskuoja. Dėl to tas mirties alsavimas mums už nugaros toks skausmingas, nes kažkada daug kuo tikėta. Po 2014 m. Maidano revoliucijos gyvenome užrištomis akimis. Retas menininkas išsižadėjo motinos Rusijos, o kai kam ji tapo pagrindine maitintoja. Šiandien neįmanoma apie aktualijas, dabar vykstančią istoriją kalbėti Ezopo kalba. „Ūbas caras“ – pirmasis bandymas karo akivaizdoje suvesti sąskaitas su putinizmu teatro kalba.

DAIVA ŠABASEVIČIENĖ

Šventosios ir vėduoklės

Dalios Truskaitės ir Ksenijos Jaroševaitės parodos Grafikos meno centro galerijoje „Kairė–dešinė“

ROKAS DOVYDĖNAS

Vilniuje, Grafikos meno centro galerijoje „Kairė–dešinė“, iki sausio 27 d. veikia dvi parodos: antrame aukšte – Dalios Truskaitės „Dešinė, kairė, dešinė“ ir ekspozicijų salėje „+“ – Ksenijos Jaroševaitės „Šiupinys“. Parodos gana skirtingos, nors ir esama nemažos bendrystės.

Dalia Truskaitė eksponuoja dvi stiklo instaliacijas. Dešinėje salėje – kūrinys „Uždengti“, sukurtas 2020 m. parodai Venecijoje, Italijoje. Vėliau šis kūrinys keliavo po skirtingas šalis, o Lietuvoje pastarąjį kartą jis matytas „ArtVilnius ’22“ mugėje. Iš lydyto ir matinio stiklo lakštų sudėta instaliacija ant salės grindų. Pirminė autorės idėja – kūriniu pridengti perteklinį parodinės erdvės Venecijoje dekoratyvumą, sukuriant tarpą tarp ornamentuotų sienų, tapytų lubų, sakykim, savotišką atokvėpį akims. Keisdamas erdves, aplinkas šis darbas atrodo vis kitaip. Manau, kad „Litexpo“ parodų rūmuose jis neatrodė taip puikiai, kaip ant pavargusių Grafikos centro grindų.

Kairėje salėje eksponuojama specialiai šiai personalinei parodai sukurta instaliacija „Atidirbė“. Stiklo lakštai išskleisti erdvėje tarsi vėduoklės, jau praradusios savo

Ksenijos Jaroševaitės parodos vaizdas. 2024 m.

A. N. NUOTRAUKOS

paskirti. Atsisakydama pasakojimo, susitelkdama į mastelį, linijų pasikartojimą autorė sukuria itin įtaigų darbą. Nors pavadinimas ir siūlo sąsajas, kūrinys yra savarankiškas ir nepaaiškinamas, neturintis tikslo, tarsi idealaus meno kūrinio įkūnėjimas. Linijos ir formos, suteikiančios jam turinį, padaugintos erdvėje. Nors tai, atrodytų, dvi priešingybės: originalus kūrinys kartojamas, padauginamas autorės, bet, kaip teigia Rosalind E. Krauss, nagrinėdama avangardo meną, daug kartų pakartotas objektas padaugina kūrinio originalumą.

Turint omenyje pavadinimą, man šie darbai primena pavargusias

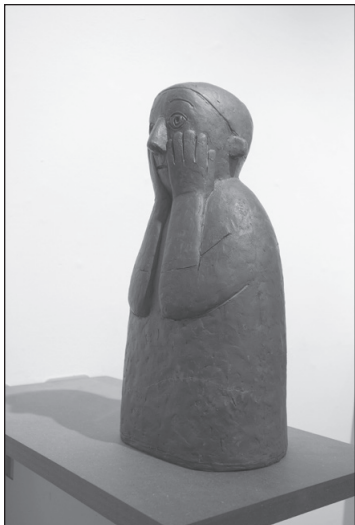
žaliuzes, „atidirbusias“ biure, menininkės paverstas į origamį. Truskaitės darbai ištis išskirtiniai Lietuvos mene, demonstruojantys amato – stiklo meno – meistrystę.

Ksenijos Jaroševaitės paroda „Šiupinys“ eksponuojama trečiame Grafikos centro aukšte. Rodomi nauji, per pastaruosius penkerius metus sukurti darbai ir Jurgitos Semenauskienės bei Violetos Boskaitės nuotraukos. Parodą papildė labai informatyvus katalogas (teksto autorė Giedrė Jankevičiūtė). Jame trumpai pristatomi svarbiausi Jaroševaitės darbai. Taip pat – dažniausiai autorės naudotos temos ir motyvai: Šventojo Rašto veikėjai,

gyvūnai ir moters figūros. Siužetų pasirinkimai harmoningai dera su ankstesne autorės kūryba, ant sienos pakabintoje lentynoje eksponuojamos žmogaus figūros, priešais kabančios lauko skulptūrų nuotraukos reprezentuoja penkerių metų darbą. Nors skulptūros ir darbų fotografijos atrodo kiek nutolusios vienos nuo kitų, vis dėlto šis parodos keistumas ir nesuderinamumas jungia dvi parodos dalis – tai sąmoningai siekiama jungtis, papildyta katalogo.

Apie Jaroševaitės kūrybą daug rašyta, jos kūrinių galima atrasti įvairiuose miestuose: „Katiną“ (2009 m.), skirtą Jurgai Ivanauskaitei, Vilniuje, „Įkyrias mintis“ (1982 m.) Klaipėdoje. Parodoje galima susipažinti su naujais darbais: tai „Švč. Mergelė Marija“ (2016 m.), „Gulinti“ ir „Ponis“ (2019 m.), taip pat „3 psalmė“ (2020 m.), sukurtus privačioms ir viešoms erdvėms. Mažesnių darbų yra įsigiję nacionaliniai Lietuvos muziejai, keli darbai nuolat eksponuojami Bažnytinio paveldo muziejuje.

Dvi parodos skirtingos savo pasirinktomis strategijomis: parodoje „Dešinė, kairė, dešinė“ rodomi tik naujausi darbai, ieškant santykio su erdve, „Šiupinyje“ pristatoma platesnė autorės kūryba. Parodas

Ksenija Jaroševaitė, „4 psalmė“. 2020 m.

vienija minimalistinė darbų estetika, autentiškas požiūris į skulptūrų ar stiklo objektų lydimą. Galima rinktis ir tarp dviejų kraštutinumų – šventųjų ir moterų vaizdavimo ar visiškai abstrakčios kūrybos.

Ir antrame, ir trečiame aukšte eksponuojami darbai provokuoja autentišką jausmą, santykį su menu.

Grafikos meno centras jau anonuoja kitą mėnesį būsimą Kunigundos Dineikaitės parodą, tad čia ir vėl lauks naujas meno potyris.

Parodos veikia iki sausio 27 d.

Galerija „Kairė–dešinė“ (Latako g. 3, Vilnius)

Mostelti į kairę, uždengti dešinėje

Dvi Dalios Truskaitės instaliacijos parodoje „Dešinė, kairė, dešinė“

AISTĖ KISARAUSKAITĖ

„Uždengti“

Tik jei matai, kokios sunkios dėžės su Dalios Truskaitės stiklais, kuriuos ji pakavo daugybę dienų, kaip komplikuoja ir baugu kabinti juos prie sienos ar, tuo labiau, erdvėje, kad nenudužtų, nenutrupėtų nė vienas kraštelis, kad išlaikytų metalas, tik tada gali suvokti, kokia tai sunkiasvorė ir beprotiškai trapi stiklo materija. Tačiau atsiradus laiko ir erdvės atstumui, vėl mintyse plevėna stiklo lapeliai, tokie lengvi, kad ne krinta, o pasisiūbuodami sklendžia ant grindų. Kartais pagalvoju, kokios tos grindys, – ne, nemačiau Dalios Truskaitės „Uždengti“ Venecijoje, bet neabejoju, kad barokinės įvairiaspalvio ornamentu „Palazzo Loredan“ *terazzo* grindys nė nedunkstelėjo, šioms truputį pasiglamžiusiems nuo kelionės lapeliams nusileidus.

Noras uždengti. Paslėpti mažą lopinėlių per daugybę amžių sukauptos prabangos – *palazzo* lubų tapyba susuka galvą ir paskausta kaklą į ją besidairant, lengvai įsivaizduojami auksuoti baroko veidrodžių rėmai plieskia vidurvasario

Dalia Truskaitė, „Uždengti“. 2020 m.

A. N. NUOTRAUKOS

šviesa, sienų tapyba taip pat atkakliai reikalauja atidumo. Noras padaryti pauzę prabangoje. Lyg Truskaitė pasiklotų paklodę vienai nakvynei Venecijoje, vienai parodai. Lyg sapnuotų visas Michelangelo ir nežinomų gotikos meistrų draperijas, barokinių audinių, iškaltų marmure ir granite, skrydžius palei bažnyčių ar rūmų skliautus. Šis plevenantis stiklas neramus, kaip portjeros, paslepiančios prabangą, šnabždesius, turtą ir degradaciją.

Ką jos dengia „Kairėje–dešinėje“? Dešinėje. Slepia Latako g. 3 istoriją

(statytas 1795–1860 m.). Nuniokotą mūsų istoriją. Pamatę baltą stiklą, užmirštame, ką nutyli, ant kokių *palazzo* grindų nakvojame. Tai n-svarbu, nes cukraus baltumo draperijos čia, dabar yra didžiausia prabanga. Klostės ir linkiai kuria savo istoriją. Iki Turino drobulės.

Instaliacija „Uždengti“ eksponuota „Palazzo Loredan“ „Venecijos stiklo savaitėje“ (*The Venice Glass Week*, 2020), Venecija, Italija.

2021 m. Tojamos tarptautinėje stiklo parodoje (*Toyama*

International Glass Exhibition, 2021), Tojamos stiklo muziejus, Japonija.

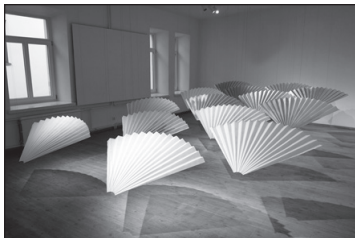
2022 m. Europos stiklo festivalyje „Tirpstančios sienos“ (*Melting Borders*), Vroclavas, galerija „Krupa“.

2022 m. „ArtVilnius ’22“, „Litexpo“, Vilnius (paroda „Takas“).

„Atidirbė“

Mostelti į kairę, sukuriant mažutį vėjo gūšį, o gal sukūrį. Mostelti į kairę tiek, kad išjudintum užsigulėjusią istoriją, klasikinius hitus, tokius kaip japoniškos vėduoklės. Tie visi kabukio judesiai, kai šoka vėduoklės, ne aktorius. Šoka stiklai, ne autorius. Uždengia veidą. Kyla kampuose sugulusios nuosėdos, atplaišos, mašininė alyva. Jos aitrus traukinių kvapas šiandien išbrauktas – geležinkelio nenau- dojami mediniai pabėgiai, įmirkę tamsioje masėje iš naftos, tačiau aliejus, panaudota mašininė alyva vis tiek spėja užlieti baltas Dalios Truskaitės vėduokles.

„Anuška jau nusipirko saulėgrąžų aliejaus, ir ne tik nusipirko, bet net ir išliejo“, – sako Michailo Bulgakovo Volandas („Meistras ir Margarita“). Pabėgių kvapas toks pat legendinis hitas kaip ir Volandas.

Dalia Truskaitė, „Atidirbė“. 2023 m.

Kvapas, kadaise žymėjęs traukinius, liko žaisti kažkurioje praeities stotyje. O mes nuo to laiko atkakliai ir beprotiškai dirbome. Mosavome į kairę ir dešinę manydami, kad kuriame tik mažutį vėjo gūšį, o gal sukūrį, tačiau jis persmelkė net ledynus. Mašininė alyva įsisunkė į stiklo vėduokles – baltas, popierines, išlankstytas iš praeities, kur žaisdavom teatrą. Vėduoklės dabar nebe baltos. Kaip ir mes. Atidirbė. Susinešioję.

Kol nedidelė pauzė tarp ugnies sukurių, kažkur vyrai tepa mašininę alyva ginklų vamzdžius – kad nesusinešiotų. Nes mes vis dar galime uždengti. Ne tik mirusio didvyrio veidą – ir gyvuosius.

Paroda veikia iki sausio 27 d.

Galerija „Kairė–dešinė“ (Latako g. 3, Vilnius)

Žiupsnis magnetito grūdelių

ATKELTA IŠ 1 PSL.

O štai Vilniaus geležinkelio stoties rajone surinkti augalai, šluotelėmis sukabinti baltojoje galerijos salėje, bus deginami ieškant magnetito dalelių. Kas pabira, buvo sujungta ir sutaisyta, kas vientisa, bus išardyta, išnarstyta. Nerimastingas kūrimo ir naikinimo procesas ieškant materijos esmės, o gal užmirštų archajinio pasaulio dievybių. Randant tik krūvą juodų blizgančių grūdelių. Jie – solidžioje kolboje ant laboratorinio stalo, kur išdėliotos knygos, karoliukai, siūlai, smegenų muliažai, vėl akmenukai, popierėlis nuo „Mars“ šokoladuko. Stop.

Ši pakuotė – iš konteksto beveik išskrintantis daiktas, susijęs tik su planetos, iš kurios į Žemę kartu su meteoritais atskrieja magnetitai, pavadinimu. Raudonos, geltonai apvedžiotos raidės juodame fone, tuoj pat iššaukiančios nepakeliamos saldybės pojūtį ant liežuvio, primena įsijautusiam žiūrovui, kad į viską čia reikia žiūrėti kitu kampu. *With a pinch of salt*, su žiupsneliu druskos, kaip sako anglai, o šioje parodoje – su žiupsniu juodų magnetito grūdelių. Juk mokslininkai šį mineralą seniai ištyrinėję – viskas jau žinoma. Pavyzdžiui, tai, kad meteoritų ieškant su magnetais juose esančios dalelės iškart persiorientavo, „pamiršdamos“ Marso magnetinį lauką, – nebeįmanoma apie jį ką nors sužinoti iš tokių meteoritų. Todėl jų reikia ieškoti neinvaziniais metodais, stengtis nepažeisti kitos planetos rašmenų.

Ne mums, parodų lankytojams, bet mokslininkams visai ne naujiena, kad žaibas magnetitą paverčia magnetu, o smėlyje sukuria tunelinę struktūrą, arba kad augalų, gyvūnų, taip pat ir žmogaus ląstelėse esantis magnetitas padeda orientuotis tarp Žemės polių, jausti kryptį, veikia kaip vidinis kompasas.

Tad kodėl menininkei prireikia visa tai iš naujo sužinoti, ir dar tokiomis sudėtingais būdais – lipant į kalnus, lendant į gyvybei nepalankias vietas, įsikibus į žemę kapliais, pritaisytais ant batų, apsirišus liemenį virvėmis, užsidėjus šalną raustis po 20 metrų storio ledo luitu Islandijoje, kenčiant šaltį?

Atsakymas slypi ant stalo atversoje knygoje, kur pieštuku kai kas pabraukta ar apibraukta. Ta knyga – tarsi šios parodos biblija, rodanti ženklus, aiškinanti jų reikšmes. Čia perskaitome, kad klausydamasis nežemiško airės Enyos balso mokslininkas McKay’us „akmenyse iš dangaus“ pastebėjo karbonatų „kalveles“, tikriausiai įrodančias, kad Marse kadaise teliuskavo vandenys ir būta gyvybės, panašiai kaip dabar Žemėje. O 1996 m. sausį mikroskopiniuose meteorito „kontinentuose“ išryškėjo į kalną kopiant kirmėlė, „tarsi užfiksuota mažoje Marso Pompėjoje“ – jos forma priminė virvę...

Čia pasakojimas nutrūksta. Norint tęsti, reikėtų atsiversti kitą puslapį. Bet ar verta (bet ar galima)? Juk menininkė tyčia stabdo įsibėgėjusį smalsumą ties mokslininkų žodžiais sukurtu vaizdu: meteorito kunkameroje išsaugota Marso istorijos „kirmėlė“ yra virvė, kuria prisirišus galima leistis į gilųjį laiką nebijant, kad nebegrįši į dabartį. Virvė ir vėrinys yra pasakojimo prototipai. Ir tyrimo, kuris nebūtinai turi atvesti į aiškumo aklaivietę, nes poezija mėgsta daugiasluoksnes, tirštas galimybių ir vektorių išvadas, netikėtų sąsajų alchemiją. Pavyzdžiui, kol neįvardiji sau, kad atsitiktinai paimtas akmuo yra tavo ateitis, tol jis – tik akmuo. Bet kai įvardiji...

Ši metamorfozė pažįstama dar iš vaikystės, kai nuo žvyrkelio pakelti akmenukai sužerėdavo deimantais, įsegtais tarp pilkumos grūdų. Tokie jie ir Spelskytės parodoje – šiaip niekuo neypatingi, bet vien padėjimo ant lentynos veiksmu paversti buvusių pasaulių nuolaužomis. Ir tuo įstabiai gražūs. Graži ir blizganti sumaltų mineralų gelmė, kurios magla slapta pasisemti ir pasigaminti feromagnetinį drabužį: *sijotas Islandijos smėlis, / maišytas su lateksu ir spaus-tas nuo / vieno iš lavos akmenų. / Vilniaus tabako popierius*. Nežinau, kas tas Vilius (nes šalia yra ir Simonos lava), bet ant pagaliuko kabantis šalikėlis, apkibęs juodais grumsteliais, yra inkarnavęsis liežuvio šešėlis, kitame mini pasakojime nulaižęs nuo Tartu šaligatvio skėlas ir fosilijas. Tai – tik pirmas daiktų metamorfozės lygmuo.

Antrasis susijęs su žaibais ir laukimu – kad iš dangaus trinkelės kaip tik ten, kur paspendei spąstus, ir tada akmuo virs magnetu. Magnetas – įprastame pavidale slypinti galia, kuri vaikystėje stebindavo, kad vienaip priartėjus traukia, kitaip – stumia. Vidinis dalelių išsidėstymo skirtumas nematomas, bet jis nulemia santykius ir judėjimo kryptis. „Dėl šios

Rūta Spelskytė, „Augalai, surinkti Vilniaus geležinkelio stoties teritorijoje“. 2023 m.

A. N. NUOTRAUKOS

savybės magnetitas (žaibolaidžio akmuo) buvo naudojamas konstruojant pirmuosius kompasus Kinijoje. Akmenį padėdavo ant nedidelės medinės žuvelės vandens inde ir ji pasisukdavo į pietus.“

Turbūt nereikia nė sakyti, kad raudonojoje laboratorijoje toks indas su žuvele yra, tik reikia patikrinti, ar ji rodo pietus. Ir kad šalia guli modernesnis kompasas, kuriam pagaminti nereikėjo laukti žaibo. Taigi šis sudėtingas kompasas pasidarymo būdas – iš anksto toks pat beprasmis kaip ir „nesulūžusio taisymas“. Ir toks pats prasmingas kaip didingo atsitiktinumo laukimas darant ką nors nenaudingo, bet iš esmės gražaus, vien tam, kad po ledynu ieškant feromagnetinių uolienų melsvai sušvytėtų stalaktitai, kad kruopščiai aukso lakšteliais jungiant koralų gabaliukus įvyktų dangiškas prasmės išlydis.

Gal klystu, bet, ko gero, šiais jau ištirtu tyrimais Spelskytė iš arti apžiūrinėja Kanto estetinio nesuinteresuotumo principą – ar visur ieškodami naudos ir paaiškinimo dar galime patirti betikslį malonumą vien stebėdami žybsinčias

atsitiktines jungtis? O kita vertus, rinkdama akmenis ji tarsi išjudina Žemės geologiniuose sluoksniuose snūduriavusią maginę tikrovę, kai akmenėlis vėl turi galią nulemti likimą, pašaukti herojų į kelionę, kurią ji(s) privalo atlikti, nors ir nežino galutinio tikslo. Laukti žaibo kaip dievų ženkle. Laukti kad ir visą gyvenimą.

Čia prieinu trečiąją metamorfozės lygmenį. Šioje parodoje lentynėles sukonstravo, sienų spalvas pasirinko (beje, žaibolaidžio kambarys yra baltas – „nutviektas žaibo“), visus tuos akmenėlius ir kolbas išdėliojo, šakeles karoliais apsuko, koralus lipdė menininkė-tyrinėtoja, keliavusi kartais į sunkiai pasiekiamas vietas, kad visa tai surastų ir atneštų mums, jaukiai sėdintiems prie ekranų savo namuose ir nupėdinantiems keletą šimtų metrų į galeriją, ne daugiau. 20 laipsnių šalčio pakanka, kad nekištume laukanosies. O kitą dieną – šlapdribos.

Ir štai ji pabuvojo ne tik jau minėtoje Islandijoje, Tartu ar Veimare, bet ir ant *Kilpisjärvi* ežero ledo, buvusioje lašių veisykloje prie *Derryclare Lough* ežero, Airijos

Konemaroje tyrinėjo potvynius ir atoslūgius, lipo į kentaurų gimtinę – Peliono kalną, kol prarado valią eiti toliau, bet atrado, kad galima tęsti ir neturint valios, Magnezijos regione, kur, sakoma, pirmą kartą atrastas magnetitas, kopė į vieną aukštumą po kitos, bet magnetitą rado tik nusileidusi į „nuobodų slėnį“. Ir dar ji atliko bandymus – maišė su magnetito dulkėmis juodąjį, imperatoriškąjį, mėlynąjį Upsalos ir kitokių porcelianą, iš tų mišinių gamino karolius, išreiškiančius mikroskopinę magnetito sandarą mums lengvai suvokiamu vaizdu, – taigi nematomąją tikrovės pusę vertė į matomą. Šiuose veiksmuose atpažįstame mito struktūrą. Parodos pasakotoja veikia kaip archetipinė herojė, aplankanti dangų ir požemius, kad pakeistų Žemės likimą. Tuomet ant lentynėlių išdėlioti akmenys – tų herojiškų veiksmų įrodymai. Negyva materija įgyja maginę poezijos galią, o ši kaip magnetas traukia tirti ir ieškoti giliau, net kai nebėra valios – ypač kai jos nėra.

Taip pasiekiamas ketvirtasis metamorfozės lygmuo. Nuolat judantis herojės kūnas, jos nenuorama mintis suveria ant vieno patirties siūlo šiaip nesusiejamas sritis ir giliojo laiko ir begalinės erdvės vėrinį. Ir štai jau matau nebe lentynėles, nebe akmenis iš įvairių vietų, bet planetų formavimąsi spjaukantis uolienomis, kosmines prarajas ir lakūnas, Marsą, siunčiantį Žemei magnetito laiškus, vidinių magnetų nejučia valdomus padarus, kryptingai ropinėjančius Žemės paviršiumi, kartu su planeta sudarančius tarsi metapadarą, jau išgyvenusį ne vieną katastrofą ir dabar laukiantį savo ateities, būtinai atsitiktinės, kuri paaiškės trenkus žaibui į Aleknaičiuose pastatytą žaibolaidį su pritvirtintu akmeniu.

Vienas du – ir nesulūžęs pasaulis jau pataisytas.

Paroda veikia iki sausio 12 d.
VDA galerija „Artifex“ (Gaono g. 1, Vilnius)

Rūta Spelskytė, „Marsas yra raudonas dėl hematito, getito ir jarosito“. 2023 m.

Tirpstančio laiko filosofija

Apie Hiroshi Sugimoto parodą „Laiko mašina“ „Hayward“ galerijoje Londone

MARTYNA JURKEVIČIŪTĖ

Skubėjimo, lėkimo, nerimasties pripildytame pasaulyje su didžiule XIX amžiaus kamera nusileidžia japonų menininkas, filosofas Hiroshi Sugimoto (g. 1948), it tikras keliautojas laiku. Klasikinės fotografijos principai menininkui tampa pagrindu išreikšti konceptualioms vizijoms, nuo kurių ir prasideda jo kūrinių kelias. Sugimoto save vadina paskutiniu nespaltotos, tradicinės fotografijos meistru. „Mano kamera veikia kaip laiko mašina“, – teigia menininkas, o jo žodžiai tampa ir parodos pavadinimu.

Laikas Sugimoto kūryboje visuomet buvo pagrindinis veikėjas. Jo kūriniuose laikas teka lėtai, gyvenimo momentai neslysta pro pirštus ir niekas neskuba. Neįtikėtinas jausmas vos įėjus į parodą patirti it skraiste apgaubiantį laiko buvimą, o keisčiausia, kad tai visai nedingina, nekelia nerimo ar streso, kaip dažnai nutinka kasdieniame gyvenime suvokus laiko būtį ir nesustabdomumą. Laikas užburiančiame Sugimoto pasaulyje – lyg upė, kurios monotoniška tėkmė ir į šoki panašus bangelių sruvenimas užliūliuoja ir į atminties užkaborius nusineša mintis.

Viena garsiausių menininko serijų „Jūros peizažai“ (*Seascapes*) prasidėjo 1980 m. ir apima gausybę jūros bei vandenynų vaizdų (beveik norisi sakyti – portretų), fotografuotų skirtinguose žemynuose skirtingu laiku. Dėl pasirinkto ilgo išlaikymo, kuris sušvelnina, beveik sušukuoja beribio vandenyno banges, bei kompozicijos – tobulai per vidurį atsirandančio horizonto – peizažai supanašėja ir tampa vienos begalinės poemos posmais. Horizonto juosta skiria dvi stichijas, du pasaulius, tarsi tai būtų pati visatos pradžia, tik nesibaigiantys vandenynai ir neapbrėpiamas dangus. Pasąmonėje giliai įsigyvenęs peizažas – vienas tų didingų vaizdų, kuriuos išvydus gerklėje sukyla ilgesio, neapbrėpiamumo, rimasties jausmas, dažnai kulminuojantis nepaaiškinama ramybe. Beveik užuodžiu pušis, beveik juntų birų smėlį po kojomis. Vaikystėje prie jūros su tėvais keliaudavome kiekvieną vasarą ir su broliu visuomet lenktyniaudavome, kuris pirmas pasieks jūrą. Sugimoto jūra – Japonijoje, bet žvelgdama į jo darbus tegaliu galvoti apie šeimos atostogas, peizažuose regėdama Baltiją.

Sugimoto darbuose pasikartojantys žmogaus prigimties, sąmonės ir egzistencijos klausimai subtiliai įrašyti dramatiškuose portretuose bei dioramose. „Dioramų“ (*Diorama*) serija – tai Sugimoto karjeros pradžia. Idiliški, tobulos kompozicijos peizažai su įvairiausiais gyvūnais primena vaikiškų enciklopedijų iliustracijas. Trejetas grifų ant kalvos krašto žvelgia į neapbrėpiamą,

Hiroshi Sugimoto, „Ankstyviausi žmogaus giminaičiai“. 1994 m.

© HIROSHI SUGIMOTO, MARIAN GOODMAN GALERIJOS NUOSAVYBĖ

rūke skendintį kalnų peizažą, pora australopitekų lengvu žingsniu eina per smėlėtą slėnį, jų užnugaryje veržiasi vulkanas, šalimais baltoji meška apžiūrinėja į krantą iššliaužusį ruonį. Nors kai kurie šių vaizdų ir apgauna savo tikrumu, kiti šaukte šaukia sumeluotumu. „Dioramas“ įkvėpė muziejuje rasti Viktorijos laikų eksponatai, subjektus vaizduojantys jų natūralioje aplinkoje. Šie, Sugimoto kamerai spragtelėjus, it burtų lazdele prisikelia dar vienam gyvenimui.

Panašų eksperimentą Sugimoto vėliau pakartojo „Madame Tussauds“ muziejuje, kur menininkas dramatiškoje studijos šviesoje fotografavo vaškinės skulptūras („Portretai“, *Portraits*). Vos įėjus į ištaigingų portretų salę, beveik primenančią didikų rūmų menes su šeimos portretais, akys aptinka ne vieną pažįstamą veidą. Čia sėdi ir lankytojus nužvelgia karalienė Elžbieta, kitoje pusėje – švelni ir santūri, puse lūpų besišypsanti princesė Diana, o štai ir ekscentriškasis Salvadoras Dali, ant peties pasitupdęs gaidį. Nors šie personažai – iš to paties laikmečio ir būtų galėję pozuoti fotografui gyvai, tikrumo iliuzija griūva išvydus Napoleono ar Henriko VIII atvaizdus. „Dioramos“ tikslingai fotografuotos taip, kad eksponatai būtų prikelti, o vaškinių figūrų portretai, nors iš tolo ir gali pasirodyti tikri, tačiau vaizduoti didesniu masteliu, nei turėtų būti, ir žiūrovas greitai supranta, jog tai dar viena iliuzija.

„Fotografija yra vaizdų medžioklė, – sako Sugimoto, – bet aš niekuomet

neinu medžioti, aš visuomet laukiu savo paties vizijų.“ Viena tų vizijų – baltas kino teatro ekranas, kuriame užfiksuotas ilgametražis filmas, – tai „Kino teatrų“ (*Theatres*) serija. Menininkas, išlaikymą nustatęs tokios trukmės, kokios yra filmas, fotografuoja filmus iš jų ištrindamas žmones, judesius, spalvas, vaizdus – čia nieko nebelieka, išskyrus magnetiškai baltą, virpėte virpančią, beveik zurzenančią šviesą. Ši serija eksponuojama pritemdytoje salėje, tarsi ir mes būtume patekę į kino teatrą, kuriame gausybė ekranų, it vartų į kitą dimensiją, kitą visatą. Kai kurie kino teatrai jau virtę griuvėsiais, o vis vien viduryje – tie ryškūs filmus fiksuojantys stačiakampiai. Spiginančią, kraupią ligoninės šviesą menantys ekranai, rodos, beveik radioaktyvūs, vibruojantys, spinduliuojantys ir kone lipte lipantys iš fotografijų rėmų. Ši serija, nors iš pirmo žvilgsnio statiška, nejaukiai glumina – vis ta judanti, gerokai per ryški šviesa. Menininko sumanymas ir dėmesys net smulkiausioms detalėms pasimato žvelgiant į šios serijos darbų rėmus – šie pagaminti iš švino, kuris reaguoja į orą ir palėčiukais kinta.

Sugimoto kelia egzistencinius klausimus, primena apie nenugalimą laiko persvarą ir verčia jaustis mažam, bet tuo pačiu metu jo kūryboje gausu žaidimų, eksperimentų, kurie, regis, neskirti nieko tyrinėti ar atrasti, o yra paprasčiausiai menininko galvoje kilusios vizijos, jį dirginusi aplinka ar tiesiog nekaltas smalsumas, nuvedęs

Hiroshi Sugimoto, „Salvadoras Dali“. 1999 m.

© HIROSHI SUGIMOTO, MENININKO NUOSAVYBĖ

į naujų serijų kūrybą. Susidomėjęs gamtos reiškiniais Sugimoto pasitelkia mokslą. Taip nutinka serijoje „Žaibų laukai“ (*Lightning Fields*). Ryškinant nuotraukas menininką visuomet nukrėsdavo statinės elektros šokas, kuris ir tapo įkvėpimu pasitelkiant Van de Graaffo generatorių paleisti elektros krūvius ant šviesai jautraus popieriaus, o šie šakojosi į žaibus ar upes iš paukščio skrydžio primenančius vingius.

Pavyzdžiui, serija „Optika“ (*Opticks*), įkvėpta Isaaco Newtono XVIII a. parašytos knygos, kurioje autorius kruopščiai tyrinėja šviesą. Tai paskatino Sugimoto leisti į eksperimentus – fotoaparatu išgauti spalvų drobes; šviesa tapo Sugimoto darbų pigmentu. Šios serijos darbai užklumpa netikėtai, ryškių spalvų kvadratai primena tapybą. Tai pirmas ir vienintelis kartas, kai Sugimoto kūryboje atsiranda spalvų. Kai kurie iš serijos darbų dėl kompozicijos mena jūros peizažus, jei tik vandenynai būtų spalvoti. Kiti tobulai užpildyti viena nepertraukiama, ryškia spalva. Pasitelkti

mokslą šiuolaikiniame mene, ypač šiandien, itin populiarius sprendimas, dažnai pritempiamas ne itin organiškai, o kartais visai nereikalingas. Sugimoto darbuose mokslas pasitelkiamas kaip įrankis, regis, vaikiškam smalsumui patenkinti. Jo serijos visuomet prasideda nuo klausimo: kodėl? Mokslas išpairo tai paaiškinti, o menininkas galiausiai įvaizdina fotoaparatu.

Kontrastai jo darbuose tiesiog stulbinantys. Žvelgdama į „Dioramas“ negali liautis stebėjusis, kokios švarios, tobulos šios nuotraukos. Kokie tobuli kontrastai klampaus juodo fono portretuose – šie mena baroko laikotarpiu ištobulintą šviesotamosos dramatiškumą. Kokia kraupiai ryški kino ekranų šviesa... Vienu metu net imu tyrinėti salių apšvietimą – ar gali būti, kad darbai apšviesti iš galo? Ne, vis ne tai. Tai Sugimoto meistrystė sukurti tobulą kontrastų harmoniją.

Sugimoto pasaulyje nėra žmonių, vaškinės figūros apgauna tik iš pirmo žvilgsnio, čia nėra karo, nerimasties, streso, begalinio skubėjimo, nėra demokratijos negebėjimo ir mirstančių vaikų. Sugimoto pasaulis svyruoja tarp realybės ir iliuzijos, sapno ir tikrovės, melo ir tiesos, o „Hayward“ galerijoje jo pasaulis tampa neapbrėpiama įkvėpimo, rimties ir grožio sala. Sugimoto darbai man yra vieni tokių, prieš kuriuos norisi praleisti valandų valandas, kontempliuoti, būti, žvelgti ir atrasti. O tai tik patvirtina neabejotiną menininko meistriskumą užčiuopti pačią vaizdo esybę.

Paroda veikė iki sausio 7 d.

„Hayward“ galerija (Southbank Centre, Belvedere Rd, Londonas)

Hiroshi Sugimoto parodos vaizdas, „Portretų“ serija. Sidabro želatinos atspaudai

M. BLOWERIO NUOTR. MENININKO IR „HAYWARD“ GALERIJOS NUOSAVYBĖ

Blizgus, bet lėkštas

Nauji filmai – „Maestro“

AUGUSTĖ NALIVAIKĖ

Ambicingas ir apdovanojimų sezonui pasiruošęs „**Maestro**“ (rež. Bradley Cooper, JAV, 2023, „Netflix“) po blizgiu saldainio popierėliu – meilės istorija – slepia stereotipinį, nuobodų scenarijų bei kapitalistiniu išnaudojimu kvepiančią kūrybingo ir garsaus menininko gyvenimo istoriją. Retas kino režisierius ar scenarijaus autorius atsispiria pagundai kurti biografinę dramą apie ryškias, savo laiku kontroversiškomis laikytas asmenybes, dažniausiai besisukančias meno ir pramogų pasaulyje, tačiau neretai toks užmojis baigiasi tik neskoningu siekiu monetizuoti tariamai skandalingus šių žmonių gyvenimo aspektus. Toks įspūdis kilo ir žiūrint „Maestro“. Bradley Cooperio ikūnijamas kompozitorius, dirigentas ir pianistas Leonardas Bernsteinas, į muzikos istoriją įjęs kaip vienas pirmųjų Amerikos dirigentų, sulaukusių pasaulinės šlovės, filme išnaudojamas maksimaliam emocijam ir finansiniam efektui pasiekti.

Rezultatas geriausiu atveju kelia susižavėjimą garso takeliu, dailininkų darbu ar kitais vizualiniais elementais, tačiau palieka blogą skonį burnoje. Niekas neneigia Bernsteinio genialumo, bet žiūrėdami filmą, be „kenčiančio talentingo menininko“ stereotipo, apie kompozitoriaus gyvenimą mažai ką sužinome. Dar blogiau – kyla klausimas, ar filmas apie Bernsteiną iš viso būtų sukurtas, jei ne jo romantiniai santykiai su vyrais, esant susituokusiam su aktore Felicia Montealegre (Carey Mulligan).

Leonardo ir Felicijos meilės istorija filme atrodo netikroviška. Gal tai lemia manieringa ir vietomis stipriai perspausta vaidyba, gal santykius paskandinantis linijinis nuobodus pasakojimas, tačiau labiausiai kliūva stereotipinis dėl genialaus kūrėjo vyro pasiaukojusios moters / žmonos motyvas. Felicija stipri, savarankiška ir ne mažiau talentinga nei Leonardas, bet filme visas dėmesys sutelkiamas į tariamą jos pasiaukojimą ir atsidavimą Leonardui, kuris, švelniai tariant, neatsako tuo pačiu. Kūryba

ir aktyvus socialinis gyvenimas, nuolatiniai Leonardo romantiniai santykiai su vyrais pamažu išsekina vyro dėmesio besilginčią Feliciją, tačiau ji lieka ištikima tradiciniam moters vaidmeniui. Ir nors Felicija porą kartų filme mini žinanti, „kas iš tikrųjų yra Leonardas“, ji neatrodo nuoširdi. Galiausiai tenka pripažinti, kad to, ką jai gali duoti vyras, negana. Filmio pabaigoje Leonardas slaugo vėžiu sergančią Feliciją, taip galbūt stengdamasis grąžinti jai „skolą“.

Nepaisant įmantraus grimo, stilingų kostiumų, manieringų judesių ir intensyvių monologų, žiūrovams taip ir nelemta sužinoti, koks Leonardas buvo iš tikrųjų. Jo asmenybė redukuojama iki seksualinės orientacijos ir kūrybinės melancholijos. Žiūrovai netgi nesužino, kodėl jis kuria muziką, kas jį gyvenime stumia į priekį, galiausiai – ką jis gauna ir duoda santykiuose su Felicija. Nuspėjama ir šabloniška istorija apie besikankinantį menininką ir kantriai jo laukiančią žmoną neįdomi, nepaisant to, kokias žymias asmenybes scenarijaus autoriai pasirinko pasakojimui.

„Maestro“

„Maestro“ įsimena dėl operatoriaus Matthew Libatique'o darbo ir todėl tikrai vertas žiūrovų dėmesio. Filmą apskritai leidžia pajusti kokybiško kino malonumą. Daugelis

kadrų sukonstruoti taip, kad pasako daugiau nei vaidyba ar dialogai. Tačiau kiekvieno filmo širdis yra istorija, o „Maestro“ paprasčiausiai jos neturi.

Madingas tuščiažodžiavimas

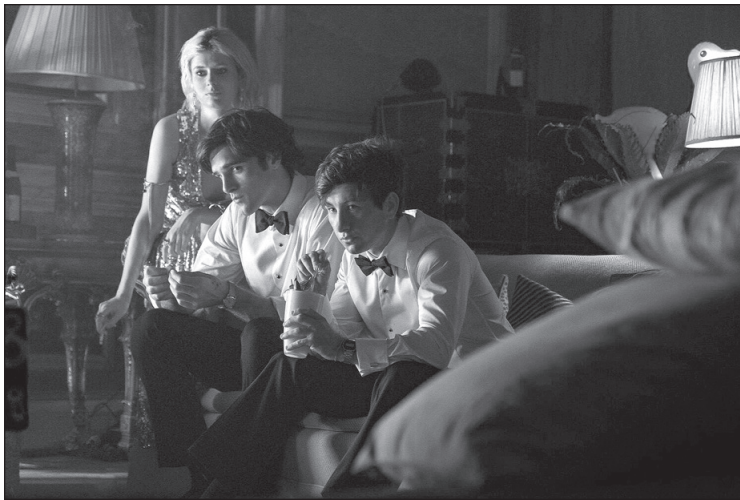
Nauji filmai – „Saltburnas“

ILONA VITKAUSKAITĖ

Emerald Fennell „**Saltburnas**“ („Saltburn“, D. Britanija, JAV, 2023, „Amazon Prime“) jau kuris laikas kelia internetines aistras, ypač dėl pagrindinius vaidmenis atliekančių Barry Keoghano ir Jacobo Elordi santykių filmavimo aikštelėje ir už jos ribų. Kitiems imponuoja Fennell, kuri nori mus įtikinti, kad kuria subversyvų ir maištingą kiną (nors yra visiškai priešingai), instagaminę išmintis bei režisūrą.

Fennell režisūrinis debiutas „Perspektyvi mergina“ (2020), beje, pelnęs jai „Oskarą“ už geriausią scenarijų, – savalaikis filmas su tiesmuka feministine žinute. „Saltburnas“, antrasis jos režisūrinis darbas (Fennell taip pat ir scenarijaus autorė), šiuo požiūriu miglotesnis. Jei atrodo, kad filmas blaškosi tarp žanrų – trilerio, satyros ir homorotinės meilės istorijos, tai ne tiek dėl noro trinti ribas, kiek dėl paprasčiausio ketinimų miglotumo, jeigu Fennell iš tiesų turėjo kokių nors kitų ketinimų, išskyrus tuščiažodžiavimą.

Oliveris (Barry Keoghanas, kurio neabejotinas talentas dėl filmo trūkumų tik dar labiau išryškėja, nes dėl personažo neapibrėžtumo šis priverstas nuolatos keisti registrą) atvyksta į Oksfordą. Jis – ne drąsus stipendininkas, pasikylęs

„Saltburnas“

paauskuotos jaunystės faunoje, kurioje karaliauja Feliksas (Jacob Elordi). Oliveris sugeba pelnyti šio turtingo Apolono palankumą ir galiausiai yra pakviečiamas vasarai apsisistoti jo šeimos dvare, pagal kurį ir pavadintas filmas. Toliau prasideda dekadentiškas „ištvirkavimo“ sezonas (tenisas su vakariniu švarku, šampano gėrimas ir įvairios seksualinės atrakcijos).

Oliverio laukia anachronistinės prabangos ir papročių aristokratija, savotiškas „Dauntono abatijos“ burbulas, išlikęs tarp šių dienų (tiksliau, 2006 m.) Anglijos kalvų, apgyventas archetipinių personažų: šmaikščios ponios su prašmatniu akcentu (Rosamund Pike), ekstravagantiškos viešnios *à la* Helena Bonham Carter (Carey Mulligan), elegantiško, bet

subtiliai ekscentriško seno lordo (Richard E. Grant), pasipūtusio tarno (Paul Rhys) ir t.t.

„Saltburnas“ remiasi papročių susidūrimo principu, kiekvienoje scenoje vis naujai išryškindamas skirtumą tarp privilegijuotųjų lengvabūdiškumo ir atsargaus paprasto žmogaus nerimo, išseikvodamas nemažai energijos ir režisūrinės išmonės (svyruojančios tarp Paolo Sorrentino reklaminių blizgesio ir elegantiškesnio Lucos Guadagnino santūrumo), kad pademonstruotų mums, jog turtingieji yra turtingi, vargšai yra vargšai, vanduo yra šlapas, o socialinė transfuzija gali būti skausminga.

Filmą blaškosi bandydamas supinti visus jam prieinamus kelius, ypač sujungdamas dvi nesuderinamas

esybes: viena vertus, vasaros meilės dramą, pasakojamą retrospektyviai „aš jį mylėjau“ stiliumi, kita vertus, daug ciniškesnį psichologinį trilerį apie konkurenciją, apsidimą ir slaptą kovą tarp dvaro svečių Patricios Highsmith stiliumi. Režisierė taip pat nevengia primygtinai pabrėžti hičkokiškų spiralės ir vertigo motyvų (spiraliniai laiptai, labirintas, o kodėl gi ne bandelė, jei jau taip?). Ką jau kalbėti apie tariamai provokuojančias scenas – oralinis seksas mėnulio šviesoje, menstruacijų krauju išteptas veidas...

Galiausiai iš viso to lieka tik neįsėmiamas išryškintų tropų, klišių ir motyvų katalogas. Ką Fennell bando mums pasakyti, naudodama abejotino skonio vizualinius

efektus, tikėtinus siužeto posūkius ir scenas, kurios atrodo tarsi iš prabangaus prekės ženklo reklaminio vaizdo klipo? Kad turtingieji gauna tik tai, ko nusipelnė? Arba, priešingai, kad vargšai (greičiau vidurinė klasė) nebūtinai yra nekalti angelai? Fennell kartoja klaidą, padarytą „Perspektyvioje merginoje“, filme, kuris siekia apnuoginti struktūrinį dominavimą (nebe vyrų, o turtinųjų), dominuojančius vaizduoja kaip aukas, o dominuojamus – kaip pavojingus psychopatus. Kaip ir nieko naujo – tokią cinišką išmintį matėme kad ir Rubeno Östlundo „Liūdesio trikampyje“, tikriausiai mūsų ultrakapitalistiniais laikais nieko kito net nereikėtų tikėtis...

Daug neįtikėtinų istorijų

Ko laukti 2024-aisiais?

2024-aisiais laukia daug premjerų. Bus gausu populiarių filmų tęsinių, biografinių filmų ir perdirbinių, be kurių šių dienų kinas, regis, nebesugeba apsieiti. Bus ir pernai lauktų filmų, kurie nepasirodė dėl Holivude vykusių streikų. Lietuvių platintojai neskuba skelbti įsigytų filmų sąrašų, kino festivaliai saugo būsimas programas lyg karinę paslaptį, tad šis sąrašas neišsamus, nors jame bus ir filmų, kurių Lietuvoje greičiausiai nepamatysime, – juos turbūt teks žiūrėti pas kaimynus. Tačiau verta tikėtis, kad kino teatruose laukia ne viena reper-tuaro staigmena.

Filmai...

„**All of Us Strangers**“ (JAV, D. Britanija, 2023). Andrew Haigho filmo herojui scenaristui Adamui nesiseka rašyti scenarijaus, kurio pagrindas – jo prisiminimai. Gyvenimą keičia susitikimas su paslaptingu kaimynu. Adamas netikėtai pateks į tėvų namus, kuriuose gyvena prieš trisdešimt metų mirę tėvai. Namai visai nepasikeitė – atrodo taip pat, kaip tą dieną, kai jie žuvo. Kartu tai pasakojimas ir apie gėjų meilę, ir apie praradimą. Pagrindinius veikėjus suvaidino Andrew Scottas ir Paulas Mescalas.

„**Berniukas ir garnys**“ („Kimi-tachi wa Do Ikiru ka“, Japonija, 2023). „Aukštinu gaubliu“ apdovanotas Hayao Miyazaki filmas – režisieriaus sugrįžimas į kiną po dešimties metų pertraukos. Tai vienas asmeniškiausių ir, matyt, paskutinių didžiojo japono filmų. Jo herojus vienuolikmetis berniukas Mahiko po motinos mirties negali rasti sau vietos. Jis susidraugauja su paslaptingu, žmonių kalba kalbančiu garniu, kuris pasiima berniuką į magišką vietą. Čia gyvena mirusieji ir gyvieji, susilieja dabartis ir praeitis. Čia yra mirties pabaiga ir gyvenimo pradžia.

„**The Brutalist**“ (JAV, 2024). Kelerius metus vėluojantis Brady Corbeto filmas vadinamas epine saga ir netradicine meilės istorija. Jo veiksmas, apimantis trisdešimt metų, pasakoja apie vengrų architektą ir jo žmoną, kurie išgyveno Holokaustą ir 1947-aisiais nusprendžia emigruoti į JAV. Naujoje šalyje jie stebi šiuolaikinės Amerikos statybas ir gauna turtingo kliento užsakymą, kurį įgyvendinti truks kelias dešimtis metų. Pagrindinius vaidmenis sukūrė Joelis Edgertonas, Marion Cotillard ir Markas Rylance'as.

„**Challengers**“ (JAV, 2024). Šis Lucos Guadagnino filmas pernai turėjo atidaryti Venecijos kino festivalį, bet dėl streiko jo išleidimas

buvo sustabdytas. Tai komedija apie meilės trikampį ir sportą, kurioje pagrindinį vaidmenį sukūrė Zendaya. Jos herojė – teniso žaidėja, po traumos tapusi trenere ir atvedusi savo vidutinybę vyrą (Mike Faist) į sporto aukštumas. Dabar jam teks susikauti su senu draugu – buvusiu žmonos vaikinu. Bendra praeitis daug ką lemia, taip pat ir už korto ribų.

„**Pilietinis karas**“ („Civil War“, JAV, D. Britanija, 2024). Alexo Garlando filme grupė žurnalistų keliauja po pilietinio karo apimtą šalį. Tik tai pasakojimas ne apie XIX a. JAV, bet apie ateitį, kurioje prezidentas nori būti diktatoriumi, o keliais važinėja karinės grupuotės. Todėl neatsitiktinai Jesse'o Plemonso įkūnijamas herojus klausia filmo veikėjų, kokios rūšies jie yra amerikiečiai. Pagrindinį vaidmenį atlieka Kirsten Dunst.

„**Drive-Away Dolls**“ (JAV, D. Britanija, 2023). Broliai Coenai filmus jau kuria atskirai. Ši Ethano Coeno komedija, kurios scenarijų jis parašė kartu su žmona Tricia Cooke, pasakoja apie Džemę, apraudančią išsiskyrimą su mergina, ir apie jos ramią draugę Marian, siekiančią keisti gyvenimo būdą. Ieškomamos naujos pradžios Džemė ir Marian spontaniškai išsirengia į kelionę, bet įsėda į automobilį, kurį išsinuomojo kažkas kitas. Netrukus jų planus pakeis susitikimas su nevykėlių nusikaltėlių gauja. Filme vaidina Margaret Qualley, Geraldine Viswanathan, Mattas Damonas.

„**Interesų zona**“ („The Zone of Interest“, D. Britanija, JAV, Lenkija, 2023). Jonathanas Glazeris filmus suka retai, bet kiekvienas sulaukia didžiulio dėmesio. Pernai Kanuose Didžiuoju prizu apdovanota „Interesų zona“ – laisva Martino Amiso romano ekranizacija. Jos veikėjai – Aušvico-Birkenau koncentracijos stovyklos komendantas Rudolfas Hössas (Christian Friedel) ir jo žmona Hedviga (Sandra Hüller). Glazeris rodo jų kasdienybę, namus, kurie abiem yra svajonių

„Kryčio anatomija“

išsipildymas, ir visišką abejingumą tam, kas vyksta už tuos namus nuo lagerio skiriančios sienos.

„**The Holdovers**“ (JAV, 2023). Komiška Alexanderio Payne'o drama – viena šiųmečių „Oskarų“ favoritų. Ji nukels į 1970-ųjų Kalėdų išvakarėse ištuštėjusią mokyklą-internatą. Mokinį ir kolegų nemėgstamas mokytojas Polas (Paul Giamatti) liko prižiūrėti tų, kurie negali grįžti namo. Po kelių dienų toks lieka tik vienas – problemiškas penkiolikmetis Angusas, kurį už blogą elgesį norima išmesti. Prie jų prisideda vi-rėja Merė – jos sūnus neseniai žuvo Vietname. Šie trys skirtingi žmonės sniego užklotoje Naujojoje Anglijoje dvi savaites dalijasi komiškais nutikimais, padeda vienas kitam suprasti, kad nėra pririšti prie praeities ir gali laisvai pasirinkti savo ateitį.

„**Kos**“ (Lenkija, 2023). Šį pernai Gdynės „Auksiniais liūtais“ apdovanotą Paweło Maślonos filmą kritikai lygina su bravūriškomis Quentino Tarantino istorinėmis fantazijomis. ...Generolas Tadas Kosciuszka (Jacek Braciak) 1794-ųjų pavasarį grįžta į Lenkiją kartu su bajorais ir valstiečiais rengti sukilimo prieš rusus. Kosciuską seka rusų rotmistras Duninas (Robert Więckiewicz) – jo tikslas sugauti generolą prieš sukilimo pradžią. Generolą lydi ištikimas draugas ir buvęs vergas Domingas (Jason Mitchell). Šis sutinka nesusantuokinį lenkų didiko sūnų Ignacą (Bartosz Bielienia), kuris nori susigrąžinti herbą ir turtus. Testamente jam tai užrašė miręs tėvas, bet užginčijo teisėtai gimęs brolis. Domingas ir Ignacas atsiduria dvare, kur slapstosi generolas. Lemtingą akimirką Ignacui teks apsispręsti, ar toliau siekti turtų ir titulo, ar prisidėti prie Kosciuskos.

„**Kryčio anatomija**“ („Anatomie d'une chute“, Prancūzija, 2023). Pelnęs visus svarbiausius 2023-ųjų įvertinimus – Kanų „Aukštinę palmės šakelę“, kelis Europos kino akademijos apdovanojimus, tarp jų ir

„Berniukas ir garnys“

„Interesų zona“

geriausiam filmui, akto-rei bei režisieri, kelis „Auksinius gaublius“ – Justine Triet filmas yra teismo drama. Rašytoja, kurią suvaidino Sandra Hüller, apkaltinama nužudžiusi vyrą. Bet kas iš tikrųjų atsitiko name kalnuose netoli Grenoblio? Filmą kūrėjai dramaturgiškai tiksliai rodo, kas slypi už tradicinės šeimos įvaizdžio, atskleidžia vyro ir žmonos konflikto esmę, paruoja jų abiejų kūrybines ambicijas, kaltės jausmą bei santykius su vienuolikmečiu sūnumi, kuris taip pat tampa teismo dalyviu. Jo liudijimas didžia dalimi ir lems teismo sprendimą.

„**Meistras ir Margarita**“ („Master i Margarita“, Rusija, 2024). Michailo Lokšino („Sidabrinės pačiūzos“) filmas – naujausia Michailo Bulgakovo romano ekranizacija. Veiksmas perkelia į 4-ojo dešimtmečio Sovietų Sąjungą. Garsus rašytojas (Jevgenij Cyganov) staiga patenka į skandalą. Jo pjesė uždraudžiama, draugai demonstratyviai vengia susitikti, bet netrukus jis susipažįsta su Margarita (Julija Snigir). Įkvėptas meilės rašytojas pradeda naują romaną, kurio veikėjai – jo aplinkos žmonės, o pagrindinis herojus – paslaptinis Volandas. Šio prototipas yra neseniai sutiktas užsienietis (August Diehl). Ilgainiui rašytojas ima nebepastebėti, kaip fantazija ir tikrovė susilieja į viena.

„**Mickey 17**“ (JAV, 2024). Tai „Parazitu“ pasaulyje išgarėjusio Pietų Korėjos režisieriaus Bong Joon-ho filmas – Edwardo Ashtono mokslinės fantastikos romano ekranizacija. Filmą herojus, kurį vaidina Robertas Pattinsonas, dalyvauja

ekspedicijoje, siekiančioje kolonizuoti ledo pasaulį. Pattinsono veikėjas priklauso menkesnei kolonizuotojų kategorijai, mat yra kažkelinta klonuota versija. Po kiekvienos mirties jis gauna naują kūną, bet išsaugo daugumą prisiminimų. Filme taip pat vaidina Stevenas Yeunas, Naomi Ackie, Toni Collette ir Markas Ruffalo.

„**Nematomi draugai**“ („IF“, JAV, 2024). Johnas Krasinskis („Tylos zona“) klausia, kas atsitinka su įsivaizduojamais draugais, kai juos sugalvoję vaikai užauga. Jo filmas – kelionė į vaikų vaizduotę. Filmą herojė (Kaylie Fleming) sugeba matyti kitų vaikų įsivaizduotus draugus.

„**Patient No.1**“ (Sakartvelas, 2023). Rezo Gigineišvilio („Įkaitai“) filmas perkelia į SSRS pabaigos laikus. Komunistų partijos generalinis sekretorius Konstantinas Černenka sunkiai serga, gydosi klinikoje, bet valdžios neatiduoda. Jis kartoja: „Valdžią tik ima, jos niekad neatiduoda.“ Bet tai patogiu ir elitui, ir specialiosioms tarnyboms, nes kol Černenka gyvas, skirtingos grupuotės kraunasi politinius taškus. Tad generalinis sekretorius savaip net yra pasmerktas gyventi. Jį slaugo jaunutė Saša. Būdama nepastebima ir trapi, ji atsako už svarbiausio šalies funkcionieriaus gyvybę. Pagrindinį vaidmenį sukūrė Aleksandras Filipenka, kurį galima sutikti Vilniaus gatvėse. Taip pat vaidina Olga Makejeva ir Inna Čiurikova (regis, tai paskutinis šios aktorės vaidmuo).

NUKELTA Į 13 PSL.

Kai kino visai nedaug

Krėsle prie televizoriaus

Ironiškoji Faina Ranevskaja yra sakiusi, kad egzistuoja du iškrypimai – lauko ledo ritulys ant žolės ir baletas ant ledo. Pastarojo šią savaitę būta daug, bet tai ne vienintelė priežastis, kodėl atsidaręs televizijų atsiųstas programos atsidusau. Filmus televizijos kartoja bedieviškai, tačiau dešimtą kartą rašyti net apie pačius genialiausius neįdomu. Tada renkuosi tuos, kurie pretenduoja žiūrovams paaiškinti, kodėl verta elgtis gerai ir teisingai. Tiesą sakant, vis labiau kalbančių žmonių žurnalais virstančios televizijos kalba apie tą patį, nes pokalbiai su laidų herojais pamažu tampa patarimų rinkiniu. Kartu su laidų vedėjais prie stalų ir staliukų, ant kėdžių ir sofūčių susėdę garsiais laikomi žmonės rimtu veidu kalba apie save, dalijasi valgių receptais ir prisiminimais, moko, kaip ieškoti Dievo, nepaisyti paso, „realizuoti save“, gyventi kaime ir kitokių gudrybių. Yra ir tokių, kurie moko mylėti tėvynę. Ir taip nuo ankstyvo ryto su retomis pertraukomis žinioms ar sporto transliacijoms.

Tiesą sakant, stebint, kas vyksta televizoriaus ekrane, dažnai apima svetima gėda, kaip kad sėkmadienį žiūrint žinių reportažą iš Šiaulių arenos apie Šiaulių vyskupijos šeimų šventę, kurioje pirmoji pora atnaujino santuokos įžadus. Bet panašiais atvejais visada sakau sau, kad tokia yra tikrovė, kurioje gyvenu, ir neverta nuo jos bėgti, o pasiilgti profesionalų diskusijų apie idėjas, šalies situaciją, ateities vizijas, kurių neturi mėgstantys pasiukuoti galia politikai, – taip pat yra žmogiška. Nuo panašaus ilgesio nepabėgsi kaip nuo televizoriaus. Gal todėl ne vienas bando ieškoti įkvėpimo svetimuose gyvenimuose.

Roaldo Amundseno vardą dar žino dažnas, net jei nelabai sugeba paaiškinti, kad tai pirmas žmogus, pasiekęs Pietų ašigalių, keliautojas, humanistas, kurio vardu pavadintas pasas XX amžiuje išgelbėjo ne vieno karo ar revoliucijos pabėgėlio gyvybę. Espeno Sandbergo filmas „**Amundsenas**“ (LRT, šįvakar, 12 d., 22.45) norvegų tyrėjo ekspedicijoms skiria palyginti nedaug laiko, nes labiau gilinasi į tai, koks Amundsenas (Pål Sverre Hagen) buvo kasdienybėje ir kaip atsitiko, kad jam pavyko įgyvendinti tai, kas daugumai atrode neįmanoma. Stebime skirtingus gyvenimo įvykius, užgrūdinusius Amundseną fiziškai, bet kartu sugriovusius jo psichiką ir palikusius daug kartėlio, kurio nepavyko atsikratyti iki mirties. Matome keliautojo, kurį siejo saldžiai kartūs santykiai su ekspedicijas iš dalies finansavusiu broliu Leonu, romaną su kanadiete Bess Magids. Matome, koks jis buvo asmeniniame gyvenime ir koks laive, kai situacija reikalavo greito sprendimo. Amundsenas svajojo atrasti naujas žemes. Savo tikslui jis paaugojo šeimos ryšius, draugystę, viso gyvenimo meilę. Jo laukė ledo dykumos, nežmoniškas šaltis, audros ir amžinas įšalas.

Vis dėlto abejoju, ar „Amundsenas“ yra pamokantis filmas. Užtat Scotto Waugh „**Žemiau 6. Kalno stebuklas**“ (TV3, 18 d. 22.30) – tikrai. Veikėjas, kurį suvaidino Joshas Hartnettas, – taip pat realus žmogus, jo istorija ir tapo filmo pagrindu. Baigęs sportininko karjerą ledo ritulininkas Erikas jau negali gyventi be adrenalino. Dabar jo ieško narkotikuose ir snieglenčių sporte. Kai kalnuose artėjant

audrai uždamos visos trasos, Erikas nusprendžia nusileisti pasutinį kartą ir patenka į mirtinus sniego spąstus. Jis supranta, kad pasiklydo. Lieka viltis, kad jį ras gelbėtojai arba jam pavyks išgyventi 40 laipsnių šaltyje.

Filmas prasideda užkadriniu herojaus monologu. Prisistatęs jis iškart pacituoja Bibliją ir tampa aišku, koks tai bus kinas, mat „Žemiau 6. Kalno stebuklas“ – demonstratyviai pamokantis religinis filmas apie nusidėjėlį, kuris išgyveno ir grįžo į doros kelią, nes motina (Mira Sorvino) už jį meldėsi. Nors artėjant filmo kulminacijai Erikas jau nebegalėjo net šliaužti – jo koja gangrenavo, o jėgų liko vis mažiau. Jokios ironijos, jokių abejonių – tai labai rimtas, nuoširdus ir naivus filmas. Žinoma, skirtas ir visokių šeimų švenčių dalyviams. Kita vertus, „Žemiau 6. Kalno stebuklas“ įrodo neišmanėliams, kad reikia klausytis orų prognozių, gerbti gamtą, mamą ir, žinoma, Dievą, nuo kurio viskas priklauso.

Pagarbos mamai nestinga Raphaelio Balboni ir Anne Sirot filmo „**Įsimylėję gyvenimą**“ (LRT Plius, 18 d. 21.33) herojams Aleksui su Noemi. Jie norėtų turėti kūdikį, bet viskas komplikuojasi, kai elegantiškai ir charizmatiškai Alekso mamai diagnozuojama Alzheimerio liga. Būdama šešiasdešimt šešerių ji tampa tikruoju poros kūdikiu. Įkvėptas tikrų įvykių filmas „Įsimylėję gyvenimą“ – tai lyg gyvenimo situacijų rinkinys, bet stebimas geranorišku žvilgsniu. Kino filme gal ir nedaug, bet įsimena motiną vadinanti Jo Desure ir užuojauta šios dramos veikėjams.

Jono Lucaso ir Scotto Moore'o filmo „**Blogos mamos**“ (TV3, 15 d.

„Amundsenas“

„Įsimylėję gyvenimą“

22.30) herojė Emi (Mila Kunis) – ideali žmona, puiki motina, daranti sėkmingą karjerą. Ji turi du vaikus, šunį ir vyrą, kuris tarsi ir dirba, bet didžiąją laiko dalį praleidžia ant sofos. Emi nieko nespėja, tačiau pažintis su vieniša mama Karla (Kathryn Hahn) ir užguita namų šeimininke Kiki (Kristen Bell) privers ją iš naujo pažvelgti į pasaulį ir savo vietą jame. Užuoat kompleksavusi, Emi nusprendžia numoti į viską ranka ir su naujomis draugėmis surengti sau šventę.

„Blogos mamos“ pasirodė 2016 m., kai jau tik tinginiai nekalbėjo, esą Holivudas feminizuoja. Filme yra viskas, ko reikia šiuolaikinei

komedijai „suaugusiesiems“, – be-sišlapinančios moterys, lesbietiški bučiniai ir net viena nuoga mergina, – bet siaubingai stinga originalumo. Užtat seksizmas liejasi per kraštus. Vyrų filme (išskyrus vieną) – infantilai, idiotai, smurtautojai ir ožiai. Jie domisi tik savimi, darbe užsiima niekais, todėl gali skirti daug laiko namams ir vaikams. Pamenu, videotekų laikais panašūs filmai buvo vadinami „gyvenimiškais“. Toks apibūdinimas tik patvirtina, kad pasakos apie Pelelę – pačios tikroviškiausios.

Jūsų –
JONAS ŪBIS

ATKELTA IŠ 12 PSL.

„**Prasti reikalai**“ („Poor Things“, JAV, Airija, D. Britanija, 2023). Šis Yorgoso Lanthimoso filmas, ką tik apdovanotas keliais „Auksiniais gaubliais“, pernai – Venecijos „Auksiniu liūtu“, yra tarsi feministinis „Frankenšteino“ variantas. Jis primins ir „Pigmalioną“, ir niūrias Davido Lyncho fantazijas. „Prasti reikalai“ – to paties pavadinimo škotų rašytojo Alasdairo Gray'aus romano ekranizacija. Ekscentriškas mokslininkas Godvinas (sutrumpintai Godas, arba Dievas) Baksteris (Willem Dafoe) grąžina gyveniman mirusių moterį. Bela (Emma Stone) prisikelia kaip *tabula rasa* ir mokslininkas gali ją formuoti, mokyti papročių, kalbos ir pasaulio. Tačiau laikui bėgant Bela nebenori gyventi lyg laboratorijos eksponatas ir išsirengia į kelionę. Londone, Aleksandrijoje ir Paryžiuje ji patirs visus sekso ir prievartos, pesimizmo ir idealizmo, kapitalizmo ir socializmo,

pagaliau – patriarchato ir santuokos niuansus. Vilkėdama skirtingus kostiumus ir prisiimdama skirtingus socialinius vaidmenis Bela apnuogina to, kas vadinama normalumu, nenormalumą. Kitaip tariant, Lanthimosas primena, kad visi sa-vaip esame keisti.

„**The Shrouds**“ (Kanada, 2024). Gera žinia pasiilgusiems Davido Cronenberg'o filmų: iškart po Lietuvoje vis dar neparodyto filmo „Crim- es of the Future“ (2022) režisierius pradėjo kurti „The Shrouds“ – pasakojimą apie išradėją, gedintį savo žmonos, kuris konstruoja mašiną, gebančią kurti ryšį su mirusiais. Filme vaidina Guy Pearce'as, Diane Kruger ir Vincent'as Casselis.

...perdirbiniai ir tęsiniai

„**A Quiet Place: Day One**“ (JAV, 2024). Vasarą turėtų pasirodyti dar vienas „Tylos zonos“ tęsinys. Jo režisierius – nebe Krasinskis, o Michaelas Sarnoskis. Filme pasakojama, kas vyko prieš prasidedant

pirmojo filmo veiksmui, – kaip Žemėje prasidėjo aklų ateivių, turinčių fenomenalią klausą, įsiveržimas. Pagrindinį vaidmenį sukūrė Lupita Nyong'o.

„**Ištraukti peiliai 3**“ („Knives Out 3“, JAV, 2024). Rianas Johnso- nas žada tęsti privataus detektyvo Benua Blanko nuotykius, nors dar neaišku, kada prasidės filmavimas. Neaišku ir kas bus Danielio Craigo partneriai ar partnerės. Tačiau galima įtarti, kad detektyvas ir vėl bandys iminti grakščiai suregtą kriminalinę mįslę, o filmui nepri- stigs humoro ir tikros pramogos atmosferos.

„**Joker: Folie à deux**“ (JAV, 2024). Niekas nesitikėjo, kad pirmasis „Džokeris“ bus toks sėkmingas – uždirbs per milijardą dolerių, gaus Venecijos „Auksinį liūtą“ ir net vienuolika „Oskaro“ nominacijų. Bet kurdamas tęsinį Toddas Phillipsas nusprendė nekartoti ankstesnio filmo recepto. Tęsinys bus miuziklas, o Joaquino Phoenixo partnerė Lady

Gaga vaidins Džokerio mylimąją Harlę Kvin. Beje, originalus filmo pavadinimas – medicinos terminas, apibūdinantis situaciją, kai paranojiškos ligonio mintys apima ir jam artimą žmogų.

„**Furiosa**“ (JAV, Australija, 2024). Jei dar nepamiršote 2015 m. matyto filmo „Pašėlęs Maksas: įtūžio kelias“ ir bravūriško Charlize Theron vaidmens, Georges'as Milleris siūlo tęsinį. Iš pradžių jis planavo kompiuteriu pajauninti Theron, bet galiausiai pasiūlė jos vaidmenį Anyai Taylor-Joy. Vaikystėje pagrobta Furioza patenka į galingos baikerių ordos rankas ir visą gyvenimą ieško kelio namo. Filme rodoma Furiozos įtūžio priešistorė, kai mergina atsi- duria konflikto tarp baikerių centre.

„**Kopa. Antra dalis**“ („Dune: Part Two“, JAV, Kanada, 2024). Pa- sak režisieriaus Denis Villeneuve'o, pirmasis filmas pagal Franko Her- berto epopėją buvo tik užkandis. Pagrindinis valgis – naujoji filmo dalis, kurioje Timothée Chalameto

herojus pradeda dvasinę ir fizinę kelionę, kad įgyvendintų pranašystę ir taptų Kopos žmonių išvaduotoju. Pasak režisieriaus, joje bus daugiau veiksmo ir specialiųjų efektų. Prie pirmosios dalies žvaigždžių Zenda- yos, Rebeccos Ferguson, Josho Bro- lino, Stellano Skarsgardo antrojoje prisijungs Christopheris Walkenas, Florence Pugh, Léa Seydoux ir kt.

„**Nosferatu**“ (JAV, 2024). 1922-aisiais pasirodžiusio F.W. Murnau filmo „Nosferatu – siaubo simfonija“ perdirbinio teks palaukti, nes jis planuojamas šių metų Kalėdoms. Režisierius Robertas Eggersas („Švyturys“) neslepia, kad vokiečių ekspresionizmo klasiko filmas – tarp jo mėgstamiausių. Bet jis nesiren- gia kopijuoti Murnau ir žada ki- taip sudėlioti akcentus. Grafo vam- pyro vaidmeniui jis pasirinko Billą Skarsgårdą, o šio partneriai bus Lily-Rose Depp, Nicholas Houltas ir Willemas Dafoe.

PARENGĖ KORA ROČKIENĖ

Parodos

VILNIUS

Nacionalinė dailės galerija

Konstitucijos pr. 22

Paroda „Vilnius, Wilno, Vilne 1918–1948.

Vienas miestas – daug pasakojimų“

„Septynios tarpukario Vilniaus menininkės NDG nuolatinėje ekspozicijoje“

Paroda „Vilniaus dailė muziejuose.

1939–1944“

Simonos Žemaitytės videodarbų paroda

„Vis dar meilė besaikiam gyvenimui“

Radvilų rūmų dailės muziejus

Vilniaus g. 24

Igorio ir Svetlanos Kopystianskių (JAV)

kūrybos paroda

Paroda „Protesto menas: sovietmečio nepaklusnieji. Iš Lietuvos nacionaliniam

dailės muziejui dovanotos Vladimiro Tara-sovo kolekcijos“

Audriaus Novicko paroda „Lauko klostės“ Algirdo Šeškaus autorinė paroda „Nendrių skaitymas“

Vilniaus paveikslų galerija

Didžioji g. 4

Paroda „Svetimas, tapęs savu: daugialypis meninio Vilniaus veidas“

Paroda „Nepažintas senųjų knygų pasaulis: Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės didikų paveldas Vilniaus bibliotekose“

Taikomosios dailės ir dizaino muziejus

Arsenalo g. 3A

Kūrybinio dueto „Pakui Hardware“ (Ner-ingos Černiauskaitės ir Ugniaus Gelgudos) paroda „Uždegimas“

Paroda „Dailieji amatai iš Japonijos To-hoku regiono“

V. Kasiulio dailės muziejus

A. Goštauto g. 1

Paroda „Žibuntas Mikšys. Kad būt sugrįžtama“

Lietuvos nacionalinis muziejus

Naujasis arsenalas

Arsenalo g. 1

Paroda „Neišspręsta kompozicija. Antrasis pasaulinis karas sovietų Lietuvos dailėje“

Paroda „Laiko šukės ir aidai. Sovietinė cen-zūra Rimanto Dichavičiaus kūryboje“

Senasis arsenalas

Arsenalo g. 3

Paroda „Paveldas – mano, visuomenės, valstybės?“

Istorijų namai

T. Kosciuškos g. 3

Tarptautinė paroda „Tikėti ar netikėti: są-mokslo teorijos“

Paroda „Pasaulio dydžio Lietuva: mūsų migracijos istorija“

Signatarų namai

Pilies g. 26

Ekspozicija „XX a. pradžios tautinio atgi-mimo ir nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimo istorija (1900–1918)“

Valdovų rūmai

Katedros a. 4

Paroda „Nuo vienaaragio iki Trijų Karalių: gotiki-niai kokliai iš Valdovų rūmų muziejaus rinkinių“

Paroda „Tarp būties ir atminties. Vilniaus pilių vaizdai“

MO muziejus

Pylimo g. 17

Paroda „Vilniaus pokeris“, skirta Vilniaus 700 metų jubiliejui Mažoji paroda vaikams „Troleibuso ūsai“ *Muziejaus hole* – paroda „Pro V.B. prizmę: Andriaus Zakarausko tapyba“

Bažnytinio paveldo muziejus

Šv. Mykolo g. 9

Tarptautinė paroda „Tegul visi bus viena. Šv. Juozapato Kuncevičiaus kankinystei – 400“

Katedros varpinėje – paroda „Varpinė – Vil-niaus laiko juosta“

Lietuvos meno pažinimo centras „Tartle“

Užupio g. 40

Paroda „Vilniaus laikas“

VDA parodų salės „Titanikas“

Maironio g. 3

Broniaus Rudžio paroda „Dējà vu Papier“

VDA galerija „Akademija“

Pilies g. 44

Jaunųjų menininkių paroda „Zoetropas II“ (Deva Bartninkaitė, Sinaima Kontautė, Ma-rija Žiemytė)

VDA parodų erdvė „Kreatoriumas / meno krosnys“

Maironio g. 6

Andriaus Bursovo paroda „Nenutiestas takas“

Galerija „Kairė–dešinė“

Latakų g. 3

Ksenijos Jaroševaitės kūrybos paroda

„Šiupinys“

Dalios Truskaitės darbų paroda „Dešinė, kairė, dešinė“

Vilniaus fotografijos galerija

Stiklių g. 4

iki 13 d. – Basile Alexiou, Karinos Kazlaus-kaitės, Kristinos Pipiraitės, Klauso Leo Richterio, Américo dos Santos Hunguana paroda „Trečia erdvė“

LDS galerija „Arka“

Aušros Vartų g. 7

nuo 12 d. – Martyno Pekarsko paroda

„BSoD / Mėlynas ekranas“

Eglės Narbutaitės paroda „Pavėsis“

Galerija „Vartai“

Vilniaus g. 39

iki 13 d. – Godos Palekaitės ir Marijos Pui-paitės paroda „Fetišo anatomija“

LDS galerija „Medūza“

Šv. Jono g. 11

iki 20 d. – tapybos paroda „Paveikslas ir modelis“ (Vladas Žilius, Igoris Piekuras, Rūtė Merk ir Gabrielė Adomaitytė)

Galerija „Meno niša“

J. Basanavičiaus g. 1

Pauliaus Šliaupos paroda „Lyg naktis sapnuotų dieną“

(AV17) galerija

Totorių g. 5

iki 18 d. – Mateuszo Choróbskio persona-linė paroda „Kieno labui“

Vilniaus rotušė

Didžioji g. 31

Pauliaus Šliaupos paroda „Lyg naktis sapnuotų dieną“

Manu Engeleno paroda „Agency of Matter“

Marijos ir Jurgio Šlapelių muziejus

Pilies g. 40

Požemio galerijoje – Ukrainos menininkų

Andriaus Ilinskio ir Olenos Sagaida objektų paroda „Švytėjimas“

Galerija „Kunstkamera“

Ligoninės g. 4

Paroda „Back to Black“

Teatro, muzikos ir kino muziejus

Vilniaus g. 41

Paroda „Klajojančios žvaigždės: žydų teatras Lietuvoje 1910–1943“

Paroda „Vilnius kine“

„Kino teatras – slėptuvė nuo gyvenimo“

Rašytojų klubas

K. Sirvydo g. 6

Leonardo Gutausko tapybos paroda

Samuelio Bako muziejus

Naugarduko g. 10 / 2

Paroda „Samuelio Bako dailė Vilniuje: re-trospektyva 1942–2023“

Savickų dinastijos paroda „Kartos ir likimai“

Energetikos ir technikos muziejus

Rinktinės g. 2

Tarptautinė paroda „Nikola Tesla – žmogus, apšvietęs pasaulį“

Turbinų salėje – interaktyvi paroda „Leo-nardo da Vinčio mašinos“

Vilniaus vaikų ir jaunimo meno galerija

Vilniaus g. 39 / 6

Kristinos Norvilaitės paroda „Išgyventi Vilnių“

Čiurlionio namai

Savičiaus g. 11

Paroda „Nuostabūs laiškai. M.K. Čiurlionio ir Marianos Veriovkinos korespondencija“

Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka

Gedimino pr. 51

Paroda „Apie knygesles ir knygynėlius: XX a. I pusės lietuviški knygynai Vilniuje“

„Vilniaus pasveikinimas pagal Balio Sruo-gos poemą „Giesmė apie Gediminą“ gražia-jam jaunimėliui“

„Viduje“. Naktinė įrašų sesija Vilniaus baž-nyčioje 1983 m. (vieno objekto paroda)

Stasio Vainiūno namai

A. Goštauto g. 2

nuo 12 d. – paroda „Vilnius, vilniečiai ir Lietuva“

KAUNAS

Nacionalinis M.K. Čiurlionio dailės muziejus

V. Putvinskio g. 55

„Čiurlionio vizijų pasauliai 3D formatu“

iki 21 d. – paroda „Žalia“

iki 14 d. – paroda „Kasdienybės užrašai.

Kitas Juozo Zikaro veidas“

iki 14 d. – garso ir vaizdo instaliacija „Skambantys raštai“ ekspozicijoje „Kryžių Lietuva“

Kauno paveikslų galerija

K. Donelaičio g. 16

Paroda „Žmonių muziejaus manifestas“

Paroda „Modris Tenisonas: judesys ir ženklas“

Paroda „Svetur. Migracijos aspektai“

A. Žmuidzinavičiaus kūrinių ir rinkinių muziejus

V. Putvinskio g. 64

Stasio Pūtvio kūrybos paroda „Švieskis ir šviesk“

Adelės ir Pauliaus Galaunių namai

Vydūno al. 2

Paroda „Apie žalių bromų miestą. Vilnius Nacionalinio M.K. Čiurlionio dailės muzie-jaus rinkiniuose“

iki 13 d. – Rogerio Ekmano tapybos darbų paroda „Abstrakcija, katinas ir meilė“

Maironio lietuvių literatūros muziejus

Rotušės a. 13

Paroda „Jurgis Savickis išvažiavo“

Paroda „Smeigtukas žemėlapyje – Brazilija“ Dioramų paroda „Amžino įšalo žemėje“

Vilniaus 700 metų gimtadieniui ir Birutės Pūkelevičiūtės 100 metų sukakčiai skirta paroda „Didmiesčių sankryža“

Galerija „Meno parkas“

Rotušės a. 27

iki 21 d. – Rimvido Jankausko-Kampo (1957–1993) paroda „Tapytojas esu, ir viskas“

Kauno fotografijos galerija

Vilniaus g. 2

iki 21 d. – paroda „Fotogrąfijos salūnas“

KLAIPĖDA

Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus Prano Domšaičio galerija

Liepų g. 33

P. Domšaičio kūrybos nuolatinė ekspozicija „Visada kelyje“

Žilvino Kempino personalinė paroda „Švie-sos skulptūros“

Fotografijos paroda „Atodangos. Tapatybės paieškos Lietuvos fotografijoje“

Paroda „Karl Eulenstein (1892–1981). Su-grįžęs į Klaipėdą“

Paroda „Kasdienybės liudininkai. Natiur-mortas kaip laikmečio re(de)konstrukcija“

Klaipėdos kultūrų komunikacijų centras

Didžioji Vandens g. 2

iki 14 d. – Beno Liandzbergio tapybos paroda „Gimęs (ne)priklausomybėje“ Sidsel Ladegaard skulptūrinių instaliacijų paroda „Plati lentyna / Fine Shelf“ Jungtinė Klaipėdos tapytojų paroda „Dedi-kacija Klaipėdai“

Klaipėdos galerija

Bažnyčių g. 6

Emilijos Globytės personalinė paroda

„Tarpusavyje“

„Herkaus galerija“

Herkaus Manto g. 22

iki 17 d. – grupinė paroda „Savi“

Baroti galerija

Didžioji Vandens g. 2

Tomo Kiaukos tapybos darbų paroda

„Rytprūsų dangus“

Rimos Leipuvienės keramikos darbų

paroda „Slinktys“

ŠIAULIAI

„Laiptų“ galerija

Žemaitės g. 83

nuo 12 d. – Eglės Velaniškytės tapybos

paroda „Aš ateinu“

Dailės galerija

Vilniaus g. 245

iki 20 d. – Vilmanto Marcinkevičiaus tapy-bos darbų paroda „Nuojautos kūnai“

Fotografijos muziejus

Vilniaus g. 140

Ekspozicija „Laisvę fotografijai!“

iki 14 d. – paroda „Muziejus. Fotografija. Laikas. 1973–2023“

PANEVĖŽYS

Panevėžio miesto dailės galerija

Respublikos g. 3

LDS Klaipėdos skyriaus paroda „Kurti ir kurtis. 50 meno metų Klaipėdoje“

Keramikos paviljone – XXIV Panevėžio tarptautinio keramikos simpoziumo paroda

Fotografijos galerija

Vasario 16-osios g. 11

iki 13 d. – Šiaurės Lietuvos fotomenininkų asociacijos paroda „Nature morte“

DRUSKININKAI

M.K. Čiurlionio namai-muziejus

M.K. Čiurlionio g. 35

Paroda „Čiurlioniai: gyvenimas muzikoje“

V.K. Jonyno galerija

Turistų g. 9

iki 17 d. – paroda „Neregėti kūriniai“ iš V.K. Jonyno galerijos rinkinio

PALANGA

Palangos gintaro muziejus

Vytauto g. 17

Gintaro ekspozicija „Nuo gintaro susi-darymo iki unikalių šiuolaikinių gintaro dirbinių“

Paroda „Mūsų gyslo mis teka gintaras“

Palangos burmistro Jono Šliūpo muziejus

Vytauto g. 23a

Paroda „Tapatybė ir forma. Kazio Varnelio kūryba“

Spektakliai

VILNIUS

Lietuvos nacionalinis operos ir baleto teatras

12 d. 18.30 – A. Adamo „KORSARAS“. Cho-reogr. M. Legris (Prancūzija), muzikos vad. ir dir. V. Ovsianikovas (Rusija).

Dir. R. Šervenikas

13 d. 18.30 – koncertas Laisvės gynėjų die-nai. Atlikėjai LNOBT simfoninis orkestras, solistė V. Miškūnaitė (sopranas).

Dir. R. Šumila. Programoje H.M. Góreckio Raudų simfonija

14 d. 12 val. – W.A. Mozarto „UŽBURTOS AKYS“. Muzikos vad. I.J. Šimkus

14 d. 18 val. – „SARSUE

Bibliografinės žinios		
14 d. 12, 15 val. – J. Švarco „PELENĖ“. Rež. ir scenogr. J. Popovas 14 d. 12, 15 val. – J. Švarco „PELENĖ“. Rež. ir scenogr. J. Popovas 16, 17 d. 18.30 – J. Pommerat „DVIEJŲ KO-RĖJŲ SUSIJUNGIMAS“. Rež. M. Klimaitė 19 d. 18.30 – „TRYLIK TAS APAŠTALAS, ARBA DEBESIS KELNĖSE“ (pagal V. Maja-kovskio kūrybą). Rež. J. Vaitkus 20 d. 18.30 – E. De Filippo „FILOMENA MORTURANO“. Rež. A. Latėnas 21 d. 12, 15 val. – D. Almondo „MANO TĖTIS – SKRAJŪNAS“. Rež. A. Sunklodaitė 21 d. 18.30 <i>Mažojoje salėje</i> – „JOSIFAS, MA-RINA IR ANA“. J. Bogdanovič monospektaklis Vilniaus teatras „Lėlė“ Didžioji salė 13 d. 12 val. – S. Siudikos „TRYS PARŠIU-KAI“. Rež. A. Mikutis 13 d. 14 val. – „O VIEŠPATIE, VILNIUS!“ . Rež. A. Storpirštis 20 d. 12 val. – „KAIME NĖRA WI-FI“ (pagal D. Kandrotienės knygą). Rež. Š. Datenis 21 d. 12 val. – Just. Marcinkevičiaus „GRYBŲ KARAS“. Rež. A. Mikutis Mažoji salė 14 d. 14 val. – R. Mikučio „LIUNĖS NUOTY-KIAI“. Rež. A. Grybauskaitė 20 d. 14 val. – Š. Datenio „EVOLIUCIJA“. Rež. Š. Datenis 21 d. 14 val. – „KIŠKIŲ SUKILIMAS“ (pagal K. Binkio poemą). Scenarijaus aut., rež. ir dail. R. Driežis „Menų spaustuvė“ 13–20 d. – tarptautinis festivalis vaikams ir jaunimui „Kitoks ’24“ 17 d. 10 val. – „LOPŠINĖ ŽEMEI“. Rež. I. Jac-kevičiūtė (J. Miltinio dramos teatras)	21 d. 18 val. – E. Johno, T. Rice’o „AIDA“. Dir. J. Janulevičius Kauno kamerinis teatras 12 d. 18 val. – T. Jansono „NACIONALINĖS DARŽOVĖS“. Rež. A. Dilytė 13 d. 16, 19 val. – „SLABODKĖS VYŠNĖLĖ“. Rež. D. Vaitiekūnas 14 d. 12 val. – „IŠ KUR AŠ?“ . Rež. R. Kimbraitė 17 d. 18 val. – judesio miniatiūrų vakaras „Metamorfozė“. Rež. P. Lisauskas, I. Puišytė-Šidlauskienė 18 d. 18 val. – M. Jones „AKMENYS JO KIŠE-NĖSE“. Rež. G. Padegimas 20 d. 18 val. – M. Duras „HIROŠIMA, MANO MEILE“. Rež. R. Abukevičius 21 d. 12, 15 val. – „GAJA MARA“. Rež. I. Jackevičiūtė Kauno lėlių teatras 13 d. 12 val. – „PASAKŲ NAMAI“ (pagal L. Pet-kevičiūtės kūrinį). Aut. ir rež. R. Bartninkaitė 14 d. 12 val. – „MEŠKIUKO GIMTADIENIS“. Rež. R. Bartninkaitė 20 d. 12 val. – „DANTUKŲ TROLIAI“. Rež. O. Žiugžda 21 d. 11 val. – IŠKYLA SU MUZIKA“. Rež. D. Krapikas 21 d. 12 val. – „TIKROJI PELENĖS ISTORIJA“ (pagal Ch. Perrault pasaką). Insc. aut. ir rež. O. Žiugžda KLAIPĖDA Klaipėdos valstybinis dramos teatras 12 d. 18.30 <i>Mažojoje salėje</i> – J. Anouilh’o „EURIDIKĖ“. Rež. M. Pažereckas 13, 14 d. 17 val. – „TARP LENOS KOJŲ, ARBA ŠVENČIAUSIOSIOS MERGELĖS MARIJOS MIRTIS PAGAL M. KARAVADŽĄ“. Pjesės aut., rež., scenogr., kostiumų dail. A. Duda-Gracz 17 d. 17.30 – ekskursija „Pastogės ir pože-miai – slapčiausios teatro vietos“ 19 d. 18.30, 20 d. 17 val. – T. Słobodzianeko „MŪSŲ KLASĖ“. Rež. O. Koršunovas 21 d. 12, 17 val. <i>Mažojoje salėje</i> – A. Strind-bergo „TĖVAS“. Rež. M. Ķimele Klaipėdos muzikinis teatras 12 d. 17.30 <i>Žvejų rūmuose</i> – pažintis su šokio spektakliu „Altorių šešėly“ 13 d. 18.30 – „ALTORIŲ ŠEŠĖLY“. Choreogr. A. Liškauskas 14 d. 15 val. – koncertas „Tu, Klaipėda, esi, tu, Lietuva, esi“ ŠIAULIAI Šiaulių dramos teatras 12 d. 18.30 – „NEBYLYS“ (pagal J. Tumą-Vaižgantą). Rež. J. Vaitkus 13 d. 18 val. – „PATINA“. Rež. E. Švedkauskaitė, komp. V. Leistrumas, scenogr. O. Juciūtė. Vai-dina N. Bėčiūtė, M. Šaltytė, T. Galkauskas, J. Baliukevič, A. Šeštokaitė, M. Geštautaitė, I. Jarkova-Bučienė, L. Bocytė 14 d. 12 val. <i>Mažojoje salėje</i> – „BLUSYNO PASAKOJIMAI“ (pagal G. Morkūno knygą). Rež. A. Gluskinas 14 d. 17 val. <i>Mažojoje salėje</i> – A. Nicolajaus „RUDENS ISTORIJA“. Rež. J. Žibūda 19 d. 18.30 – „PRARASTA KATARINOS BLUM GARBĖ“. Rež. A. Jankevičius 20 d. 18 val. – PREMJERA! „LAIMĖS ŽODY-NAS“. Rež. ir choreogr. A. Šeiko 21 d. 10, 11.30 <i>Mažojoje salėje</i> – „VANDENINIS NUOTYKIS“. Idėjos aut. ir rež. B. Banevičiūtė 21 d. 18 val. – A. Dicio „SKRAIDANTIS TRA-VOLTA“. Rež. T. Treinis PANEVĖŽYS Juozo Miltinio dramos teatras 12 d. 18 val. – „TAS KEISTAS NUTIKIMAS ŠU-NIUI NAKTĮ“ (S. Stephenso adaptacija pagal M. Haddon romano). Rež. A. Jankevičius 13 d. 18 val. – M. Nastaravičiaus „LAUKYS“. Rež. O. Lapina	14 d. 12 val. <i>Mažojoje salėje</i> – „TIKROS PA-SAKOS“. Rež. Ž. Mičiulytė 17 d. 18 val. – A. Špilevojaus „12 GRAMŲ Į ŠIAURĘ“. Rež. A. Špilevojus 18 d. 18 val. – J. Strėmgreno „FEROMONAI“. Dramaturg., rež., choreogr. ir scenogr. J. Strėmgrenas 19 d. 18 val. – A. Špilevojaus „JONA“. Rež. A. Špilevojus 20 d. 18 val. <i>Mažojoje salėje</i> – W. Russello „MO-TERIMS IR JŲ VYRAMS“. Rež. L. Kondrotaitė 21 d. 16 val. – „NEPAPRASTA EDVARDO TIULEINO KELIONĖ“ (K. DiCamillo knygos motyvais). Rež. K. Siaurusaitytė Koncertai Lietuvos nacionalinė filharmonija 13 d. 16.30 val. <i>Klaipėdos Švč. Mergelės Mari-jos Taikos Karalienės bažnyčioje</i> – ansamblis „Musica humana“ (meno vad. ir dir. R. Beinaris), mišrus choras „Cantare“ (vad. R. Baršauskas). Solistai A. Krikščiūnaitė (sopranas), R. Beinaris (obojus). Dir. R. Bar-šauskas, A. Dambrauskas 14 d. 16 val. <i>Vilniuje, Filharmonijos Mažojoje salėje</i>, – Čiurlionio kvartetas. Programoje L. van Beethoveno, A. Pärto, O. Golijovo, J. Tavener kūriniai 17 d. 18 val. <i>Kauno valstybinėje filharmoni-joje</i> – koncertas „Debesų daina. Kompozito-riaus Juozo Širvinsko 80-mečiui“. Čiurlio-nio kvartetas, A. Širvinskaitė (sopranas), R. Blaškytė (fortepijonas) 20 d. 19 val. <i>Vilniuje, Filharmonijos Didžio-joje salėje</i>, – orkestro muzikos koncertas „Batutos legenda Christophas Eschenba-chas ir fleitos virtuozas Stathis Karapanos su LNSO“. Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras (meno vad. ir vyr. dir. M. Pitřė-nas). Solistas S. Karapanos (fleita; Graikija). Dir. Ch. Eschenbachas (Vokietija). Pro-gramoje J. Haydno, J. Iberto, J. Brahms o kūriniai 21 d. 16 val. <i>Vilniuje, Filharmonijos Didžio-joje salėje</i>, – Nacionalinės M.K. Čiurlionio menų mokyklos ciklo „Alumni Grandi“ koncertas. S. Alšauskaitė (fortepijonas), trio „Kaskados“ : A. Šikšniūtė (fortepijonas), R. Mataitytė (smuikas), E. Kulikauskas (vio-lončelė). Programoje L. van Beethoveno, F. Schuberto–F. Liszto, R. Schumanno–F. Liszto, F. Chopino, W.A. Mozarto, B. Kutavičiaus, G. Cassadó kūriniai VILNIUS Šv. Kotrynos bažnyčia 12 d. 18.30 – „Meno pašaukti, giedokime laisvę“. Atlikėjai Vilniaus Šv. Kristoforo kamerinis orkestras (meno vad. M. Bar-kauskas), Vilniaus kultūros centro moterų choras „Liepos“ (meno vad. A. Steponavi-čiūtė-Zupkauskienė), „Ąžuolų klubo“ vyrų choras (meno vad. P. Gyls), A. Zinkevičiūtė (sopranas), S. Petronytė (sopranas), A. Benkauskaitė (mecosopranas), V. Bartu-šas (kontratenoras), G. Šileikis (bosas). Pro-gramoje F. Mendelssohno–Bartholdy, A. Vivaldi, H. Purcello kūriniai 13 d. 18 val. – bardų dainų vakaras: O. Dit-kovskis, A. Giniotis, grupė „Evelina ir draugai“ Vakarai
7 meno dienos 2024 m. sausio 12 d. Nr. 2 (1494)		15 psl.

Savaitės filmai

Dogmenas ***
Sulaikomas vyras (Caleb Landry Jones) su šautinėmis žaizdomis nugaroje. Jo gyvenimo istorija, kurioje vyrauja žiaurus smurtas ir ypatingas ryšys su šunimis, rutuliojasi retrospektyviai. Filme beprotiškai maišosi stiliai ir žanrai, bandoma sukurti aistros istoriją, psichologinę dramą, superherojų filmą su šunimis, veiksmo filmą ir komediją viename. Nepaisant psichologizmo ir kai kurių šiurpinančių klišių, filme netrūksta kibirkščių. „Dogmeno“ pagrindas – intensyvi pagrindinio aktoriaus vaidyba ir sudėtinga veiksmo choreografija, susijusi su išpūdingais šunų triukais. („DogMan“, rež. Luc Besson, Prancūzija, 2023)

Liepsnojantis dangus *****
Jaunas rašytojas, kuriantis naują romaną, karštą vasarą kartu su draugu keliauja į vasarnamį prie Baltijos jūros. Ten jie susipažįsta su moterimi ir vyru. Draugas su naujaisiais pažįstamais greitai susidraugauja, o rašytoją tai erzina. Situacija nepagerėja, kai prie ketvertuko prisijungia ir rašytojo leidėjas. Be to, vis didesnę grėsmę kelia miško gaisras. Filmą, kuris iš pradžių atrodo lengvas, pamažu įgauna vis didesnę dramatiškumo atspalvį, subtiliai išaugina įtampą tarp veikėjų ir daugiasluoksniškai kalba apie gyvenimo trapumą bei jo teikiamas laimės galimybes. („Roter Himmel“, rež. Christian Petzold, Vokietija, 2023)

Napoleonas ***
Korsikietis artilerijos vadas Napoleonas Bonapartas (Joaquin Phoenix) per Prancūzijos revoliucijos suirutę pakyla iki brigados generolo rango ir toliau skina pergalę po pergalės. Kai jis tampa Prancūzijos konsulu ir net imperatoriumi, jo likimas pasikeičia. Šiame prabangiam istoriniame filme apie Napoleono iškilimą ir nuopuolį dramatinuojama jo santuoka su Joséphine de Beauharnais (Vanessa Kirby) kaip herojaus emocinis Achilo kulnas. Joaquinui Phoenixui iš tiesų pavyksta perteikti dichotomiją tarp didvyriškumo ir begalinės aistros. Tačiau dominuoja pribloškiančios mūsų scenos. („Napoleon“, rež. Ridley Scott, D. Britanija, JAV, 2023)

Nukritę lapai *****
Sėkmės nelepinama moteris netenka darbo prekybos centre, nes pasiima maisto produktų, kurių galiojimo laikas pasibaigęs. Depresija sergantis vyras praranda darbą, nes kilnoja taurelę. Abu susitinka karaokės bare, bet vienas kitą suranda tik po daugybės kliūčių. Šis Aki Kaurismäki vadinamosios proletariato trilogijos tęsinys perpintas žiniomis apie karą Ukrainoje, tačiau politiškumas randasi privačioje sferoje, o laimės paieškos vyksta niūrioje realybėje. Lakoniškas, minimalistinis šedevras – amžinas meilės ir solidarumo prašymas. („Kuolleet lehdet“, rež. Aki Kaurismäki, Suomija, Vokietija, 2023)

Priscilla *****
Biografinė drama apie Priscillą Presley (Cailee Spaeny) ir jos santykius su Elviu Presley (Jacob Elordi), pradedant jų susitikimu Vokietijoje 1959 m., persikėlimu į Greislandą ir vestuvėmis 1967 m., baigiant skyrybomis 1973 metais. Meilė, prasidėjusi kaip romantiška merginos svajonė, vis labiau virsta slegiančiais emociniais kalneliais Greislando izoliacijoje. Švelniomis pastelinėmis spalvomis kuriamas destruktivių santykių, iš kurių herojė išsilaisvina lėtai emancipuodamasi, portretas. (rež. Sofia Coppola, Italija, JAV, 2023)

Puikios dienos *****
Vidutinio amžiaus vyras dirba Tokijuje valytoju ir rūpinasi viešųjų tualetų švara. Pakeliui į darbą jis klausosi muzikos, mėgsta knygas, fotografuoja medžius, lankosi maudykloje ir mėgstamoje užėigoje. Vyras atrodo patenkintas savo paprastu gyvenimu, tačiau atsitiktinių susitikimų virtinė nuolat primena apie jo praeitį. Wimas Wendersas atiduota pagarbą Yasujirō Ozu su išpūdinga ramybe, kai bet kokia dramtizmo užuomina užleidžia vietą švelniai vaizdų pusiausvyrai. Filmą virsta meilės kupina kino fantazija apie gyvenimą, kuriam pakanka tos formos, kurią jis pats sau suteikia. („Perfect Days“, rež. Wim Wenders, Japonija, Vokietija, 2023)

***** – šedevras, ***** – pasižiūrėti būtina, *** – geras filmas, ** – būna ir geriau, * – jei turite daug laiko, * – niekalas

Redaktorė – Agnė Narušytė (**dailė, fotografija**)
Redaktorės pavaduotoja – Rūta Jakimavičienė | **Kinas** – Ilona Vitkauskaitė
Teatras, šokis – Ieva Tumanovičiūtė | **Muzika** – Laimutė Ligeikaitė
Stilius – Violeta Kundrotienė
Dizainas – Jokūbas Jacovskis | **Maketas** – Vanda Čemerkaitė
Finansininkė – Brigita Misiuvienė | **Direktorius** – Linas Vildžiūnas

PALIESIAUS
DVARAS

Gidon Kremer
ir Kremerata
Baltica:

„Beieškant muzikos“

01.27 | 18:00

Daugiau informacijos - paliesiaUSDvaras.lt
El. p. info@paliesiaUSDvaras.lt arba tel. +370 626 82 760.

© „7 meno dienos“. Kultūros savaitraštis. Išeina penktadieniais.
Leidžiamas nuo 1992 m. sausio 10 d. Leidėjas VšĮ „7 meno dienos“,
S. Konarskio g. 49, 03123 Vilnius. El. paštas redakcija@7md.lt.
ISSN 1392-6462. 4 sp. l. Tiražas 850 egz.
Spausdino UAB „Utenaitis“, Užpalių g. 83A, Utena
Remia Lietuvos kultūros taryba
Vilniaus miesto savivaldybė
Lietuvos kino centras

LIETUVOS
KULTŪROS
TARYBA

VILNIUS

LIETUVOS
KINO
CENTRAS

917713921646008

16 psl.

7 meno dienos | 2024 m. sausio 12 d. | Nr. 2 (1494)